

Nr 322.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag angående auktoriserad mätning av ved och annat virke, m. m.; given Stockholms slott den 4 juni 1943.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t föreslå riksdagen att *dels* jämlikt § 87 regeringsformen antaga härvid fogade förslag till lag angående auktoriserad mätning av ved och annat virke *dels ock* bifalla de förslag i övrigt, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

A. Pehrsson-Bramstorp.

F ö r s l a g

till

L a g**angående auktoriserad mätning av ved och annat virke.**

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Konungen äger då särskilda skäl därtill äro förordna, att inom riket eller viss del därav mätning av ved eller annat virke må, där mätningen skall ligga till grund för bestämmande av vederlag för virket eller för fastställande av annan ersättning såsom kostnad för transport av virket, ombesörjas allenast av virkesmätare, som av Konungen eller myndighet Konungen bestämmer därtill erhållit tillstånd (*auktorisation*).

Finnes visst slag av virke böra undantagas från förordnandet eller påkallas eljest av förhållandena inskränkningar, såsom att mätning i den ordning denna lag avser skall äga rum endast om så påfordras av den vars rätt beröres av mätningen, skola därav föranledda begränsningar i förordnandet göras. Undantag från meddelat förordnande må för särskilt fall medgivas av nämnd varom förmåles i 4 §.

Med mätning av virke förstås i denna lag dels bestämmande genom räkning och mätning av virkets stycketal och dimensioner eller, där virket mätes i travat mått, av antalet och dimensionerna av de staplar, travar eller vältor vari virket upplagts, dels ock bedömande, huruvida och i vad mån virket är behäftat med fel samt vilken hänsyn därtill skall tagas, ävensom av virkets beskaffenhet i övrigt.

2 §.

Auktorisation som virkesmätare må meddelas allenast den som vunnit nödig erfarenhet om virkesmätning. Auktorisation kan begränsas att avse visst område eller på annat sätt inskränkas. Auktorisation kan när som helst återkallas.

Virkesmätningförening så ock annan sammanslutning med liknande syfte må, om så prövas lämpligt, erhålla auktorisation som virkesmätare. Sker det, skall på sammanslutningen ankommande mätningensarbete utföras av mätningpersonal som är anställd i sammanslutningens tjänst.

Innan någon verkställer mätning av virke enligt denna lag, skall han avgiva skriftlig försäkran, att han efter bästa förstånd och samvete skall med oväld och redlighet utföra de uppdrag angående virkesmätning, som kunna bliva honom anförtrodda, samt att han icke skall för obehörig yppa förhållanden som avse virkesmätningen.

3 §.

Över vad vid mättningsförrättning förekommit skall upprättas skriftlig handling (*mätbesked*).

Konungen eller myndighet som Konungen bestämmer utfärdar instruktion rörande förfarandet vid mätning.

Föreskrifter angående gäldande av kostnader, som uppkomma i anledning av mättningsförrättning, meddelas av Konungen.

4 §.

Tillsyn över mättningsarbetets fullgörande skall utövas av virkesmättningsnämnder. Dessa tillsätts av Konungen. Föreskrifter om nämndernas verksamhet utfärdas av Konungen eller myndighet som Konungen bestämmer.

5 §.

Sakägare, som är missnöjd med mättningsförrättning, äger däröver föra klagan hos virkesmättningsnämnden inom tio dagar efter förrättningens avslutande, såframt han icke vid avslutandet eller sedermera före klagotidens utgång skriftligen godkänt förrättningen.

Över virkesmättningsnämnds beslut må klagan ej föras.

6 §.

Den som visar vårdslöshet eller försummelse vid utförande av mätning enligt denna lag, straffes med dagsböter eller fängelse.

Samma lag vare, där någon förhindrar eller försvårar verkställande av mätning eller åsidosätter vad på honom ankommer till fullgörande av föreskrift som meddelats med stöd av denna lag.

7 §.

Ombesörjer någon virkesmätning utan att vara berättigad att verkställa mätningen, straffes med dagsböter.

8 §.

Böter, som ådömas enligt denna lag, tillfalla kronan.

9 §.

Närmare föreskrifter angående tillämpningen av denna lag meddelas av Konungen eller myndighet som Konungen bestämmer.

Denna lag träder i kraft dagen efter den då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling och gäller till och med den 30 juni 1944. Förordnande eller beslut, som meddelats med stöd av lagen, äger ej tillämpning längre än lagen äger giltighet. I fråga om överträdelse, som begåtts under lagens giltighetstid, skall vad i lagen stadgas även därefter tillämpas.

Under den tid denna lag är gällande skall lagen den 20 juni 1935 (nr 369) om virkesmätning icke äga tillämpning.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 21 maj 1943.

N ä r v a r a n d e:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF.

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Pehrsson-Bramstorp, anmäler efter gemensam beredning med cheferna för finans- och folkhushållningsdepartementen samt t. f. chefen för justitiedepartementet, statsrådet Bergquist, fråga om auktoriserad mätning av ved och annat virke samt anför följande.

Sedan fråga väckts om införande av ett enhetligt system för mätning och klassificering av ved och annat virke, tillkallade jag den 10 april 1943 jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 2 i samma månad revisionssekreteraren Erik Hagbergh att verkställa utredning rörande vissa bestämmelser om virkesmätning.

Utredningsmannen har den 12 maj 1943 till fullgörande av det honom lämnade uppdraget avlämnat en promemoria i ämnet jämte ett utkast till lag angående auktoriserad mätning av ved och annat virke samt tillika anmält, att överläggningar i ärendet ägt rum med bland annat representanter för skogsstyrelsen, statens bränslekommission och statens priskontrollnämnd samt med representant för virkesmätningrådet, ett samarbetsorgan för de i norra och mellersta Sverige verksamma virkesmätningföreningarna.

Över promemorian hava till följd av remisser yttranden avgivits av kommerskollegium, domänstyrelsen, skogsstyrelsen, statens bränslekommission, statens priskontrollnämnd, Västernorrlands och Jämtlands läns handelskammare, Norrbottens och Västerbottens läns handelskammare, Sveriges skogsägareföreningars riksförbund, Sveriges skogsägareförbund, virkesmätningrådet samt sydsvenska virkesföreningen.

Förevarande lagstiftningsfråga har därefter varit föremål för beredning inom justitie-, finans-, jordbruks- och folkhushållningsdepartementen, därvid utarbetats förslag till *lag angående auktoriserad mätning av ved och annat virke*. Innan jag närmare ingår på förslaget och de avgivna yttrandena, torde jag få lämna en redogörelse för tidigare lagstiftningsåtgärder rörande virkesmätning samt för virkesmätningens nuvarande läge m. m.

1935 års virkesmätningsslag och frågan om dess tillämpning.

Försäljning av avverkat virke sker i vårt land i allmänhet på det villkor, att köpeskillingen skall utgå i förhållande till virkets mängd. I anslutning härtill plägar vid sådan försäljning avtalas, att virket skall senare inmätas för fastställande av köpeskillingens belopp. Vanligen sker dylik mätning i samband med virkets emottagande av köparen. Mätningen avser ej blott ett uppmätande av virkets dimensioner och en därpå grundad beräkning av virkets kubikmassa utan ofta även ett bedömande av virkets beskaffenhet.

På grund av vissa missförhållanden i fråga om sättet för utförande av virkesmätning uppkom tidigt tanken att genom sammanslutande av trävarubolagen och andra större virkesköpare i särskilda *virkesmätningsslagföreningar* söka åstadkomma enhetliga och objektiva metoder för virkets mätning. Inom de delar av landet, där trävaruindustrien nått en mera betydande utveckling, bildades efterhand inom olika grupper av de virkesköpande bolagen, representerande skilda inköpsområden, ett flertal virkesmätningsslagföreningar. Den äldsta av dessa, Ångermanälvens tumningsförening, bildades år 1892. Föreningarnas verksamhetsområden utgjordes huvudsakligen av norra och vissa delar av mellersta Sverige. Deras främsta uppgift var att verkställa mätning av virke, som inköpts av föreningarnas medlemmar; föreningsmedlemmarna ägde emellertid genom föreningarna erhålla mätning även av sådant virke, som medlemmarna avverkat å dem tillhöriga fastigheter eller å skogar, vartill medlemmarna förvärvat avverkningsrätt.

Den organisation för mätning av virke, som sålunda genomförts inom de delar av landet, där trävaruindustrien nått en mera betydande utveckling, var från virkessäljarnas synpunkt icke tillfredsställande. Särskilt i de nordligare landsdelarna hade de stora industriella företagen, som voro de huvudsakliga virkesköparna, genom virkesmätningsslagföreningarna kommit att behärska hela mätningsslagförfarandet. Då det pris, som erhålles för virket, naturligen är i hög grad beroende av det sätt, varpå mätningen utföres, ansågs hänsyn till billighet och rättvisa kräva att även säljarna av virket bereddades inflytande å mätningen.

Frågan om lagstiftning rörande virkesmätning väcktes ursprungligen år 1925 genom en framställning från svenska skogs- och flottningsarbetareförbundet om igångsättande av utredning angående lagligt reglerande av förfarandet vid mätning av timmer. Framställningen föranledde vissa övertväganden men ledde icke till lagstiftningsåtgärder. I början av 1930-talet blev frågan om virkesmätning ånyo föremål för uppmärksamhet. Med anledning av hemställan av 1932 års riksdag (motion II: 270; r. skr. nr 116) beslöt Kungl. Maj:t, att utredning skulle verkställas rörande virkesmätningsslagföreningarnas verksamhet.

Den sålunda beslutade utredningen verkställdes av den s. k. virkesmätningsslagkommissionen och på grundval av ett av kommissionen avgivet betänkande (Statens offentl. utredn. 1934: 32) tillkom *lagen den 20 juni 1935*

(nr 369) om virkesmätning (prop. nr 140/1935). Det allmänna syftet med denna lag var att mätning av köpvirke inom de områden, där virkesmättningsföreningar utövade eller tidigare utövat verksamhet, skulle till skydd för virkessäljarnas berättigade intressen kunna i viss utsträckning uppdragas åt särskilda nämnder, s. k. virkesmättningsnämnder, i vilka virkessäljare och virkesköpare tillförsäkrats likvärdigt inflytande och vilka nämnder skulle hava uteslutande befogenhet att, var inom sitt verksamhetsområde, verkställa sagda mätning. Virkesmättningslagens tillämpning är beroende på Kungl. Maj:ts förordnande. Dylikt förordnande har icke givits. Lagens huvudsakliga syfte torde emellertid hava uppnåtts på frivillighetens väg sålunda att garantier skapats för att genom virkesmättningsföreningarnas försorg mätningar utföras på ett för både säljare och köpare betryggande sätt.

Vid tillkomsten av 1935 års lag voro i landet verksamma sju virkesmättningsföreningar, nämligen Wermländska inmätningsföreningen, Dalälvarnas tumningsförening u. p. a., Sundsvalls virkesmättningsförening u. p. a., Ångermanälvens tumningsförening, Örnsköldsviks tumningsförening, Umeå tumningsförening och Överbottens tumningsförening. Vissa av dessa föreningar utövade mättningsverksamhet jämväl i Stockholms, Uppsala och Västmanlands län; Wermländska inmätningsföreningen hade tidigare utövat verksamhet i Dalslandsdelen av Älvsborgs län.

I det betänkande, som låg till grund för 1935 års virkesmättningslag, uttalades (s. 111) att såsom den närmast till hands liggande utvägen att vinna en önskvärd ändring i organisationen för mätning av köpvirke erbjöde sig möjligheten att genom frivilliga överenskommelser mellan säljare och köpare av virke ordna virkesmätningen på det sätt, att säljarna och köparna erhöles ett likvärdigt inflytande å denna och sålunda båda gruppernas intressen därvid i lika mån tillgodosåges. Det framhölls emellertid tillika, att ernäendet av dylika överenskommelser torde möta stora svårigheter, att med den omfattning handeln med virke ägde inom de nu förevarande trakterna det finge anses vara ett betydande allmänt intresse, att denna bedreves i former som vore ändamålsenliga och omfattades med förtroende från såväl säljarnas som köparnas sida, samt att en tillfredsställande organisation av mätningen icke syntes kunna ernås utan lagstiftningens medverkan.

Angelägenheten att om möjligt ordna virkesmätningens utförande på frivillig väg betonades i skilda sammanhang vid tillkomsten av 1935 års lag. Sålunda erinrade lagrådet (prop. s. 173) om ett tidigare framkommet förslag (Statens offentl. utredn. 1934: 32 s. 67) att mätningens handhavande borde uppdragas åt särskilda på samarbete mellan köpare och säljare grundade föreningar, vilka skulle äga av offentlig myndighet godkända stadgar. Lagrådet betonade, att genom en sådan anordning skulle åt verksamheten förlänas största möjliga frihet, samt förmälde, att anledningen till att denna väg icke beträts främst torde hava varit farhågor att tillräckliga förutsättningar för samarbete inom en sålunda organiserad förening icke skulle finnas. Lagrådet yttrade vidare: Mättningsmonopolet innebure en

ny och oprövd väg. Med hänsyn till de mycket skiftande förhållanden, som rådde inom näringslivet i allmänhet och icke minst inom trävaruhandeln, mötte det stor svårighet att fullständigt överblicka verkningarna av bestämmelsernas tillämpning. Av synnerlig vikt vore att vid meddelande av förordnande enligt lagen de undantag och inskränkningar däri gjordes som av förhållandena påkallades.

Enligt 1 § av 1935 års lag äger Kungl. Maj:t, då skäl därtill äro, förordna att inom Stockholms, Uppsala, Älvsborgs, Värmlands, Örebro, Västmanlands, Kopparbergs, Gävleborgs, Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län eller viss del av dessa län mätning av sådant runt virke av barrträd, som är avsett för industriellt bruk, förädling eller export i oförädlat skick (d. v. s. virke som i större omfattning är föremål för försäljning från enskilda skogsägare till trävarubolag eller andra större virkesköpare), må, där mätningen skall ligga till grund för bestämmande av köpeskilling eller annat vederlag för virket, ombesörjas allenast av virkesmättningsnämnd. Innan sådant förordnande meddelas av Kungl. Maj:t, skall virkessäljare och virkesköpare ävensom vederbörande hushållningssällskap och handelskammare höras i ärendet.

Virkesmättningsnämnderna skola enligt lagen vara sammansatta av lika antal representanter för virkessäljare och virkesköpare samt en opartisk ordförande. Nämndernas verksamhetsområden avsågos bliva fastställda efter väsentligen enahanda synpunkter som virkesmättningsföreningarnas arbetsområden.

Beträffande omfattningen av det mätningsmonopol som borde tillkomma virkesmättningsnämnd inom dess verksamhetsområde, förordade virkesmättningskommissionen, att monolet principiellt skulle gälla allt sådant virke, som överhuvud vore föremål för försäljning från de enskilda skogsägarna till trävarubolag och andra större virkesköpare, d. v. s. runt och bilat virke, men att samtidigt sådana undantag från monolet borde stadgas, att detta i realiteten komme att huvudsakligen gälla köpvirke. I vissa yttranden över kommissionens förslag (prop. s. 35) ifrågasattes, huruvida icke monolet borde begränsas att omfatta allenast s. k. industrivirke. Det framhölls sålunda av en virkesmättningsförening, att monolet borde inskränkas till de stora huvudgrupperna av runt virke, nämligen sågtimmer och massaved eller, med andra ord, sådant rundvirke, som vore avsett för förädling vid sågverk, cellulosafabriker eller träsliperier. I fråga om dessa båda grupper hade ett korrekt utförande av mätningen verkligt allmän betydelse. Därest ett flertal specialsortiment av oftast begränsad, lokal betydelse skulle mätas genom virkesmättningsnämnd, ansåges därigenom nämndens verksamhet komma att försvåras och fördyras.

Vid propositionens avlåtande till riksdagen framhöll föredragande departementschefen (prop. s. 38 ff.), att övervägande skäl syntes tala för att från lagens tillämpning undantaga bilat virke. Det erinrades, att dylikt virke allenast i mindre utsträckning vore föremål för försäljning från enskilda skogsägare till trävarubolag, att vid försäljning av slipers, sparrar och andra sorti-

ment av bilat virke det ofta avtalades, att särskilda bestämmelser skulle gälla i fråga om virkets mätning, samt att kvalitetsbedömningen för bilat virke i allmänhet vore väsentligt enklare än för runt virke. Av huvudsakligen samma grunder fann departementschefen, att från monopolets tillämpning borde uteslutas jämväl runt virke av lövträd.

Den förut återgivna huvudregeln i virkesmätningenslagen angående förordnande om uteslutande rätt för virkesmättningsnämnd att mäta sådant runt virke av barrträd, som är avsett för industriellt bruk, förädling eller export i oförädlat skick, kompletteras av föreskriften att, där särskilda slag av runt virke lämpligen funnes böra undantagas från förordnandet eller eljest av förhållandena påkallades särskilda inskränkningar, såsom i fråga om virke avsett att förädlas vid mindre sågverk eller andra mindre träförädlingsverk, därav föranledda begränsningar skulle göras i förordnandet.

Av virkesmätningenslagens stadganden må här ytterligare omnämnas följande. Virkesmättningsnämnd äger att inom nämnden anvisat verksamhetsområde ombesörja även annan mätning av virke än sådan som omfattas av förordnande enligt lagens 1 § (3 §). Hos virkesmättningsnämnd skall finnas anställd en mätningsschef samt erforderlig mättnings- och annan personal (4 §). Enligt 5 § utfärdar Kungl. Maj:t instruktion rörande förfarandet vid mätning. I 10 § stadgas, att mätning skall verkställas av ojäviga mätare. De skola, där ej i mättningsinstruktionen annorlunda föreskrives, vara två, av vilka en skall vara förman. Enligt 13 § skall över allt vad vid mättningsförrättning förekommit upprättas skriftlig handling (mätbesked). Sakägare, som ej åtnöjes med mättningsförrättning, äger enligt 15 § klagorätt hos virkesmättningsnämnd. I 40 § har upptagits stadgande av innebörd att ledamöter av virkesmättningsnämnd samt mätningsschefen och övrig mättningspersonal äro i straffrättsligt hänseende jämställda med statens ämbets- och tjänstemän.

Under de närmaste åren efter virkesmätningenslagens tillkomst verkställdes vissa undersökningar och gjordes vissa framställningar i fråga om lagens tillämpning. Resultatet blev, såsom förut nämnts, att lagen icke blev satt i tillämpning. I stället överenskoms mellan de olika intressentgrupperna, att virkesmätningen alltjämt skulle ordnas på frivillighetens väg. En del ändringar vidtogos i virkesmättningsföreningarnas organisation, varigenom virkessäljarna blevo tillförsäkrade representation i föreningarnas styrelser.

I detta sammanhang må även erinras om att framställning tidigare gjorts om *utsträckande av virkesmätningenslagens tillämplighet till hela landet*. Genom skrivelse till Kungl. Maj:t den 20 augusti 1938 hemställde nämligen *Sve- riges skogsägareföreningars riksförbund* om vidtagande av åtgärder i syfte att lagens bestämmelser bleve tillämpliga för hela landet. Riksförbundet anförde, att virkesmätningenslagen bidragit till en godtagbar lösning av inmätningen av rundvirke inom de delar av landet, där virkesmättningsföreningar vore verksamma, i det att den tryggt formerna för mättningsverksamheten på sådant sätt, att även virkessäljarnas intressen blivit behörigen tillgodo-

sedda. Det hade emellertid mer och mer framträtt behov av lagens hjälp utanför dess giltighetsområde. Just sådana missförhållanden, som föranledde lagens antagande, hade nämligen visat sig knappast mindre inom de delar av södra Sverige, där lagen icke ägde tillämpning, och från dessa trakter hade anförts upprepade klagomål över godtyckliga och oeffterrätliga virkesmätningar. I riksförbundets framställning hemställdes vidare om sådan ändring av bestämmelserna i virkesmätninglagen, att desamma beträffande landets mellersta och södra delar finge avseende jämväl å mätning av rundvirke av lövträd. Det yttrades i berörda hänseende, att i angivna delar av landet lövträdsvirket, som i stor utsträckning förbrukades såsom råvara i industriell förädling, hade en väsentlig betydelse för skogsägarnas försörjning, att handeln med rundvirke av lövträd uppginge till betydande belopp samt att inmätningen av dessa avsalusortiment skedde under samma godtyckliga former som då det gällde barrvirke.

Över riksförbundets ifrågavarande framställning avgåvos yttranden av 1936 års skogsutredning, Sveriges skogsägareförbund och centralrådet för skogsvårdsstyrelsernas förbund. *Centralrådet för skogsvårdsstyrelsernas förbund* uttalade — med förmälan att av skogsvårdsstyrelserna i landets södra och mellersta delar det övervägande antalet utan vidare anslutit sig till riksförbundets framställning samt de återstående i flertalet fall ställt sig förstående till densamma — sin principiella anslutning till förslaget att virkesmätningen i södra Sverige borde lagligt regleras samt förordade att frågan bleve föremål för undersökning.

Sveriges skogsägareförbund anförde bl. a., att mycket påtagliga motiv förelegat för avgränsning av virkesmätningens giltighetsområde till de delar av landet, där virkesmätning- eller tumningsföreningar vore verksamma, samt att lagen helt vore inriktad på uppgiften att förebygga, att befintliga mätningföreningars verksamhet kunde utövas till skada för säljarna. Skogsägareförbundet yttrade vidare rörande de förutsättningar, under vilka virkesmätningens ansetts kunna fylla en uppgift i landets norra och mellersta delar, följande.

Inmätningen av virke genom en central organisation hade i ej ringa mån vuxit fram just på grund av den koncentration av skilda köpare (och även säljare) virkespartier till gemensamma avläggningsplatser, som i stora delar av norra och mellersta Sverige nödvändiggjordes av transport- och förädlingsförhållandena. Utan denna koncentration skulle utförande av mätning genom centrala, gemensamma organ bliva så arbetskrävande och dyr, att den vore ekonomiskt föga lönande och i många orter otänkbar. Virkesmätningens lagen hade tagit hänsyn härtill. Den förutsatte, att Kungl. Maj:t skulle befria mindre förädlingsverk eller mindre köpare, som ej använde de gemensamma avläggningsplatserna efter flottleder och järnvägar, från av lagen reglerad, monopoliserad mätning. I motiven till lagen nämndes, att dylik befrielse borde kunna beviljas köpare med en årskonsumtion av upp till 6,000 sågtimmer. Lagen förutsatte jämväl, att varje enligt densamma arbetande virkesmätningensnämnd skulle kunna fränsäga sig mätningen av avsides lig-

gande virkespartier eller ströposter, som skulle kräva allt för stora kostnader att nå. Slutligen hade lagen även givits den formulering, att virkesmättningsnämnds mättningsmonopol endast skulle omfatta de stora industrisortimenten av barrträd. Virke, som ej avsåges för industriell förbrukning, hade sålunda automatiskt uteslutits. Hit hörde pålar, stolpar, slanor, vidare kolved för skogskolning samt all kluven ved och bilat virke. Props borde enligt motiven jämväl undantagas. Lagen avsåge sålunda endast att omfatta sågtimmer, plywoodvirke, massaved och industriell kolved. Denna begränsning syftade till att mättningsmonopolet endast skulle syssla med de standardiserade huvudsortimenten och ej splittra sin tid och sitt arbete på den ofta tidsödande mätningen av en mångfald specialsortiment, för vilka kvalitetskraven växlade från fall till fall. Lagstiftaren hade genom nämnda anordningar och inskränkningar velat skapa viss garanti för att den monopoliserade mätningen skulle kunna utföras till låg kostnad.

I frågan huruvida förutsättningar vore för handen för virkesmätningens tillämplighet i södra Sverige anförde skogsägareförbundet.

Ytterst betydelsefulla skiljaktigheter funnes mellan träförädlingsindustriernas organisation och förläggning å ena sidan i Norrland, Dalarna och Värmland samt å den andra i södra Sverige. I de norra landsdelarna vore berörda industrier koncentrerade till stora verk, förlagda vid älvmyningarna efter kusten eller vid Väneren. Detta gällde såväl massa-, wallboard- och plywoodindustrierna som jämväl sågverken. Antalet virkesköpande industriföretag i varje älvdal vore numera relativt litet. Små- och hemmaindustrier saknades så gott som fullständigt, om man bortsåg från skogsägarnas egna kling-sågverk, vilka i detta sammanhang torde kunna lämnas åsido. Det vore under hägnen av dessa förhållanden som den monopoliserade mätningen i Nord-sverige kunnat växa fram. I södra Sverige vore förhållandena helt motsatta. De träförädlade industrierna vore där splittrade på ett mycket stort antal företag, av vilka blott ett fåtal av högsta storleksordningen men de flesta små eller medelstora. Industrierna vore ej heller koncentrerade till vissa platser utan tämligen jämnt fördelade över landsdelen. Några storföretag inom sågverksindustrien förekomme knappast i södra Sverige. I stället funnes små sågverk i de flesta orter. Gemensam inmätning av sågtimmer för flera köpare förekomme icke. Massaindustrien vore koncentrerad till något större enheter; på få undantag när dock ingalunda av samma storleksordning som de norrländska. Ett antal av massaindustrierna i södra Sverige utförde gemensam inmätning genom sydsvenska virkesföreningen, vilken vore det enda i södra Sverige förefintliga, kooperativt organiserade mättningsorganet och vilken endast befattade sig med massaved. Det vore emellertid att märka, att i södra Sverige sortimenten massaved och timmer icke hade närmelsevis samma dominerande betydelse som i Norrland. I Sydsverige vore rundvirkeshandeln utomordentligt mångsidig och skiftande samt arbetade med ett flertal sortiment. Pålar såldes till kontinenten, telefonstolpar till England. Järnvägarna köpte sliprar i stora mängder. Vissa fabriker köpte rundvirkeskubb för sågning och export av gruvsliprar. De över hela landsdelen talrika snic-

keri- och möbelfabrikerna köpte stora virkesmängder. Småindustrier av alla slag, vilka tillverkade träull, bobiner, leksaker, redskap, parkettstav m. m., vore spridda över hela området och utgjorde kontinuerliga rundvirkesköpare. Härtill komme, att i södra Sverige husbehovsförbrukningen av virke ej blott på själva landsbygden utan även i stadssamhällena spelade en mångdubbelt större roll för rundvirkesmarknaden än längre norrut. På den sydsvenska rundvirkesmarknaden opererade sålunda ett mycket stort antal köpare, vilka kunde räknas i tusental och vilka arbetade med alla tänkbara sortiment. Bortsett från de till sydsvenska virkesföreningen hörande massaföretagen, vore dessa köpare icke organiserade i några kollektiva mättningsorgan. En monopolisering av virkesmätningen i Sydsverige skulle av organisatoriska orsaker vara nästan omöjlig att genomföra eller i varje fall bliva oskäligt dyrbar. Av träförädlingsindustriernas och rundvirkeshandelns uppsplittring på ett otal företag eller privata företagare, lokaliserade till länens alla delar, föranleddes, att även inmätningen av virke spriddes ut över praktiskt taget alla delar av skogarna. De många småsågarna inmätte ofta virket lassvis, när det framkördes till sågbacken eller närbelägen väg. De större sågarna mottog sitt leveransvirke vid bilväg, efter kusten eller på sjöar, å vilka det sedan bogserades till köparens verk. Dessa mottagningsplatser låge regellöst utspridda över landskapet. Köparens förmanspersonal måste under alla förhållanden mottaga virket, förhyra upplagsplatserna, ordna om vidare transporter m. m. och bleve därav nödsakad att allt som oftast besöka avläggningsplatserna. Mätningen kunde därvid utföras utan extra kostnad. Skulle mätningen återigen lagligen förbehållas en central organisation i varje län, tillkomme omständiga och dyrbara resor för detta organs mätare. Resornas längd och dyrtid skulle icke stå i rimlig proportion till de var för sig ofta mycket små virkesmängderna på varje plats. Därtill komme en mängd andra svårigheter och fördyrande moment. Flera av förbundets ledamöter hade framhållit, att de oregelbundna och nyckfulla snöförhållandena i södra Sverige måste, i varje fall för sågtimrets del, försvåra eller omöjliggöra en centraliserad mätning. Massaveden upplades allmänt efter med bil körbar väg. Köparen förhyrde upplagsplatserna, där virket låge över sommaren för att torka. Biltransporterna ordnades sedan kontinuerligt till verken. Beträffande detta sortiment förelåge sålunda vissa förutsättningar för en centraliserad mätning och sådan hade även i viss omfattning ägt rum. Beträffande specialsortimenten hölle skogsägareförbundet före, att mätning genom centralt organ icke i någon som helst form vore möjlig med hänsyn till att leveranserna ägde rum på de mest spridda platser och ofta avsåge mycket små partier. Därtill komme, att kvalitetskrav, mättnings- och leveransbestämmelser växlade från fall till fall. Säljare och köpare hade noga avtalat om sagda villkor, ofta efter gemensam granskning och uttagning av de ifrågakommande stammarna i skogen. Det finge av dessa anledningar förutses, att en centralt organiserad mätning i södra Sverige måste bli alltför dyr. Det kunde ej undgås, att berörda kostnadsökning måste verka sänkande på rotvärdet. Under åberopande av det anförda förklarade sig skogsägareförbundet avstyrka riksförbundets framställning.

Skogsägareförbundet yttrade vidare.

Ville man till säljarnas stöd skapa något slags organisation för kontroll över virkesmätningen, så måste detta för södra Sveriges vidkommande ske under helt andra former än vad virkesmätningenslagens föreskrev. En tänkbar utväg vore, att lagbestämmelse meddelades därom, att envar part i en rundvirkesaffär ägde rätt att, då tvist uppstått om mätningens rätta utförande, begära kontrollmätningens verkställande av auktoriserad mätare, som då borde finnas i varje län.

1936 års skogsutredning yttrade i anledning av riksförbundets framställning följande. Virkesmätningenslagens vilade på särskilda förutsättningar, som ägde samband med, bland andra, de tekniska förhållandena i inmätningens och andra hithörande avseenden inom dess nuvarande geografiska giltighetsområde. Såvitt skogsutredningen kunnat finna torde samma villkor icke eller allenast i mindre mån vara förhanden i återstående delar av landet; andra betingelser vore väsentligen därstädes rådande. Den av riksförbundet förordade utvidgningen av berörda giltighetsområde till att omfatta hela riket samt förslaget om lagligt reglerande av mätningen i södra och mellersta Sverige av rundvirke av lövträd läte sig därför icke utan olägenhet genomföra med den konstruktion virkesmätningenslagens för närvarande hade. Skogsutredningen framhöll vidare att ett ställningstagande till den av riksförbundet väckta frågan måste grundas på ingående undersökning av de lokala förhållandena i de åsyftade landsdelarna

Genom beslut den 25 oktober 1940 fann Kungl. Maj:t riksförbundets framställning icke föranleda någon Kungl. Maj:ts vidare åtgärd.

I detta sammanhang må erinras, att i motion till innevarande års riksdag (II: 269) framställdes förslag om utredning av frågan angående opartisk mätning av virke, som ingår i allmän flottning.

Virkesmätningenslagens nuvarande läge.

För närvarande äro i riket verksamma följande virkesmätningens- eller tumningsföreningar: Wermländska inmätningensföreningen, Dalälvarnas tumningsförening u. p. a., Sundsvalls virkesmätningensförening u. p. a., Ångermanälvens tumningsförening, Örnsköldsviks tumningsförening, Umeå tumningsförening u. p. a., Skellefteå tumningsförening samt Norrbottens tumningsförening. Föreningarna hava enligt sina stadgar till ändamål att verkställa en opartisk mätning och bedömning av vissa skogsprodukter. I stadgar för Norrbottens tumningsförening föreskrives sålunda, att föreningen har till ändamål att verkställa en opartisk och korrekt tumning av flottgods samt andra råvaror eller halvfabrikat för förädling av löv- och barrträdsvirke. Enligt stadgarna för Dalälvarnas tumningsförening u. p. a. är föreningens ändamål att åstadkomma och utföra en korrekt mätning av runt och bilat virke av furu och gran. Hos föreningarna anställd tumningspersonal skall utföra sina åligganden enligt fastställda tumningsinstruktioner. I stadgarna för Wermländska inmätningensföreningen föreskrives, att all mätningensperso-

nal skall ha avgivit försäkran under edlig förpliktelse, innebärande att vederbörande efter bästa förstånd, med oväld, nit och redlighet samt i enlighet med gällande instruktioner och reglemente förklarar sig skola utföra de uppdrag angående virkesmätning, som kunna bli honom anförtrodda av föreningen.

I virkesmätningföreningarnas stadgar angivas föreningarnas verksamhetsområden, stundom med tillägg att rätt till inmätning genom föreningen kan medgivas jämväl utom föreningens verksamhetsområde. De särskilda föreningarnas verksamhetsområden hava i stort sett bestämts efter sträckningen av de vattendrag eller belägenheten av de sjöar, där mätning av virke för vederbörande föreningsmedlemmars räkning väsentligen äger rum. Föreningarnas verksamhetsområden omfatta flertalet större vattendrag i Värmlands och Kopparbergs län samt de norrländska länen. Vissa norrländska vattendrag, nämligen Ljusne och Voxne älvar, äro dock undantagna från föreningarnas verksamhet. Vad de norrländska föreningarna angår äro Sundsvalls virkesmätningförening u. p. a. och Ångermanälvens tumningsförening verk samma inom Västernorrlands län, Örnsköldsviks tumningsförening inom nyssnämnda län och Västerbottens län, Umeå tumningsförening u. p. a. inom Västerbottens län samt Skellefteå tumningsförening inom Västerbottens och Norrbottens län. Till Dalälvarnas tumningsförenings verksamhetsområde höra, förutom Kopparbergs län, Uppsala län samt delar av Gävleborgs, Västmanlands och Stockholms län. Wermländska inmätningföreningens stadgeenliga verksamhetsområde utgöres av Värmland och Dalsland samt de delar av Dalarna och Norge, som ligga inom Vänern—Göta älvs vattenområde, men dessutom kan föreningen enligt stadgarna utföra mätning av skogsprodukter även inom andra delar av Sverige, därest medlem därom gör framställning och föreningens styrelse prövar att så lämpligen kan ske. Sistnämnda förening utövar sålunda viss mätningverksamhet i Östergötland, Västergötland och Bohuslän samt landskapen norr därom.

Virkesmätningföreningarna äro icke avsedda att utföra all mätning av virke. Sålunda föreskrives i stadgarna för Wermländska inmätningföreningen, att genom föreningens försorg och av dess personal skall mätas allt såg-timmer och all massaved, som föreningsmedlem köpt inom föreningens stadgeenliga verksamhetsområde. Detta gäller även sådana rotköp (leveransrotköp), där likvidens storlek är beroende av mätningresultatet. Mätning genom annan personal än föreningens är emellertid tillåten för sådan mätning, som utföres inom köparens sågverks- eller vedgårdsområde av härför bemyndigade mätare. Över dylik mätning skall föreningen utöva kontroll. Medlem i föreningen har vidare rättighet att själv utföra mätning av specialsortiment; under vissa förutsättningar kan dock även föreningen åtaga sig sådan mätning. Medlem har rätt att anlita föreningen för mätning av skogsprodukter från egna fastigheter eller avverkningsrätter.

Genom virkesmätningföreningarnas försorg utförd mätning är bindande för köpare och säljare, såframt ej någondera parten hos föreningen framställer begäran om s. k. kontrollmätning. Enligt stadgarna för Wermländska

inmätningföreningen skall sådan begäran ingivas senast tio dagar efter det mätsedel från den mätning klagomålet avser kommit klaganden tillhanda, och kontrollmätningen verkställas av särskilt utsedda kontrollanter. I stadgarna för Norrbottens tumningsförening föreskrives: Begäran om kontrolltumning skall vara föreningen tillhanda senast före kl. 12 på trettonde dagen efter förrättingens avslutande. Dock skall vid tumning av virke, som levereras framfört i köparens flottläggningshamn för vinterflottläggning, sådan begäran ske omedelbart efter tumningens avslutande. Kontrolltumning skall utföras genom föreningens s. k. kontrollnämnd, vilken består av fyra av länsstyrelsen utsedda ledamöter, varav två representera vardera köpare- och säljareparten, samt en av dessa ledamöter utsedd opartisk ordförande som skall besitta domarkompetens. Ledamötet av kontrollnämnd må icke tillhöra föreningens styrelse; ordföranden kan utses gemensamt med annan kontrollnämnd.

Beträffande kontrolltumningens rättsverkan och kostnaderna för kontrolltumningen föreskrives: Visar kontrolltumning att det kontrolltummade partiets kvantitet eller värde med 5 procent eller mer över- eller understiger det vid första tumningen erhållna, skall kontrolltumningen vara gällande och läggas till grund för likvideringen samt bekostas av föreningen. I annat fall skall den första tumningen gälla och kostnaderna för kontrolltumningen gäldas av den som påkallat densamma, såvida icke kontrollnämnden med hänsyn till föreliggande omständigheter finner skäl att helt eller delvis påföra föreningen kostnaderna. Kan tvist härigenom icke biläggas, avgöres den enligt gällande lag om skiljemän. I sistberörda hänseenden innehålla de övriga virkesmätningföreningarnas stadgar väsentligen överensstämmande regler.

Med hänsyn till virkesmätningföreningarnas ändamål och verksamhet torde de närmast vara att anse såsom föreningar, varom förmåles i lagen den 22 juni 1911 om ekonomiska föreningar. Endast Dalälvarnas tumningsförening u. p. a. och Sundsvalls virkesmätningförening u. p. a. hava emellertid vunnit registrering såsom ekonomiska föreningar enligt sagda lag. Såsom ett samarbetsorgan för virkesmätningföreningarna för tillvaratagande och främjande av gemensamma intressen har tillskapats det s. k. virkesmätningsrådet.

Bortsett från den mättningsverksamhet, som enligt vad förut anförts utövas av de åtta virkesmätningföreningarna jämväl utanför deras egentliga verksamhetsområden, finnes utanför dessa områden icke anordnad någon mera omfattande organisation för mätning av virke. Motsvarighet till den monopoliserade virkesmätningen i norra Sverige saknas i de södra landsdelarna. Industrierna äro där splittrade på ett mycket stort antal företag och starkt spridda till belägenheten. Massaindustrien är dock koncentrerad till något större enheter. Ett antal av massaindustrierna i södra Sverige utföra gemensam inmätning genom sydsvenska virkesföreningen, vilken är det enda i södra Sverige förefintliga kooperativt organiserade mättningsorganet. Denna förening, som utgör en köparensammanslutning, befattar sig emellertid endast med massaved.

I förevarande sammanhang synes böra påpekas, att för närvarande i vissa delar av landet existerar ett *auktoriserat mätningssystem*, nämligen för *mätning av props* avsedd för export. Bestämmelser om sådan auktorisation hava utfärdats av vissa handelskammare, nämligen Smålands och Blekinge handelskammare, handelskammaren i Gävle, Västerorrlands och Jämtlands läns handelskammare samt Norrbottens och Västerbottens läns handelskammare. Bestämmelserna äro av i huvudsak enahanda innebörd. Handelskammaren i Gävle har sålunda antagit bestämmelser, däri upptagits följande regler: Handelskammaren meddelar auktorisation för mätare av gruvvirke samt andra runda och bilade trävaror, avsedda för export. Innan mätare antages, skall yttrande inhämtas från svenska propsexportörernas förening. Åt antagen mätare meddelas auktorisation genom certifikat, utfärdat av handelskammaren. För att komma i åtnjutande av auktorisation skall mätare avgiva och inför domstol eller notarius publicus edfästa en försäkran, av innehåll att mätaren lovar utföra sina uppdrag med redlighet och noggrannhet samt utan partiskhet och att ställa sig till efterrättelse för auktoriserade mätare gällande reglemente. Som mätare må ej auktoriseras den som själv driver, är aktiv delägare i eller anställd vid affärsföretag, som idkar handel med props och andra runda eller bilade trävaror. Mätare kan av handelskammaren erhålla tillstånd att anlita av handelskammaren godkända biträden, vilka emellertid utföra sitt arbete på den auktoriserade mätarens ansvar. Handelskammaren fastställer taxa för den ersättning som mätare äger uppbära för utfört arbete. Handelskammaren bestämmer tillika auktoriserad mätarens boningsort och verksamhetsområde. Bland handelskammarens ifrågavarande bestämmelser finnas jämväl ett reglemente för mätare och en instruktion för mätning av props. I anslutning till bestämmelserna hava vid skilda tillfällen av handelskammaren utfärdats cirkulär till mätarna.

Utredningsmannens förslag.

Det av utredningsmannen utarbetade utkastet till lag angående auktoriserad mätning av ved och annat virke innehåller i 1 § första stycket stadgande, att Kungl. Maj:t äger då skäl därtill äro förordna, att inom riket eller viss del därav mätning av ved eller annat virke må, där mätningen skall ligga till grund för bestämmande av vederlag för virket eller för fastställande av annan ersättning såsom kostnad för transport av virket, ombesörjas allenast av virkesmätare, som av Kungl. Maj:t eller den myndighet Kungl. Maj:t bestämmer därtill erhållit tillstånd (auktion). I andra stycket av 1 § föreslås en bestämmelse av innebörd att i förordnande enligt första stycket kunna göras av förhållandena påkallade begränsningar; vidare upptages där en dispensregel. En definition å begreppet mätning av virke har införts i 1 § tredje stycket. Enligt denna förstås med mätning av virke dels bestämmande genom räkning och mätning av virkets stycketal och dimensioner eller, där virket mätes i travat mått, av antalet och dimensionerna av de staplar, travar eller vältor, vari virket upplagts, dels ock bedömande, huruvida och i vad mån

virket är behäftat med fel samt vilken hänsyn därtill skall tagas, ävensom av virkets beskaffenhet i övrigt.

I lagutkastets 2 § föreskrives, att auktorisation såsom virkesmätare må givas allenast den som vunnit nödig erfarenhet om virkesmätning. Det föreslås, att virkesmätningens förening och annan sammanslutning med liknande syfte skall kunna erhålla auktorisation såsom virkesmätare; i sådant fall skall på sammanslutningen ankommande mätningensarbete utföras av i dess tjänst anställd mätningenspersonal. Enligt 3 § skall upprättas skriftlig handling (mätbesked) över vad vid mätningensförrättning förekommit. Det förordas, att tillsyn över mätningensarbetets fullgörande skall utövas av virkesmätningensnämnder, rörande vilkas sammansättning och verksamhet föreskrifter skulle utfärdas av Kungl. Maj:t eller myndighet som Kungl. Maj:t bestämmer (4 §). I enahanda ordning förutsättes skola utfärdas instruktion rörande förfarandet vid mätning samt fastställas taxa för virkesmätare och de grunder efter vilka kostnaderna för virkesmätning skola fördelas (3 §) ävensom meddelas tillämpningsföreskrifter i övrigt (9 §). Lagutkastets 5—8 §§ innehålla stadganden angående klagan hos virkesmätningensnämnd över mätningensförrättning, talan mot beslut av virkesmätningensnämnd samt straffbestämmelser.

Utredningsmannen har i promemorian framhållit följande allmänna synpunkter rörande den ifrågasatta lagstiftningen.

Under de senaste åren hava förnyade krav rests på åstadkommande av ett förbättrat system för mätning och klassificering av virke. Den virkesmätning, som ombesörjes av virkesmätningensföreningarna, läser väl fylla alla anspråk på tillförlitlighet och opartiskhet. Men i södra Sverige torde starkt framträda ett behov att ernå större enhetlighet än för närvarande. De prisreglerande åtgärder, som redan vidtagits eller äro ifrågasatta för vissa slag av virke, kräva i själva verket som ett komplement att garantier vinnas för att virkesmätningen sker efter enhetliga grunder. De statliga ingripandena på vedmarknaden göra det även önskvärt att mätning av brännveden sker efter enhetliga grunder. Endast i Norrland torde härutinnan råda tillfredsställande förhållanden, därigenom att veden på grund av överenskomelser mellan de intresserade parterna inmätes av virkesmätningensföreningarna. De angivna synpunkterna hava föranlett, att förslag framkommit att såsom en beredskapsåtgärd borde åt Kungl. Maj:t inrymmas en befogenhet att för hela riket eller vissa delar därav införa ett auktoriserat mätningssystem, som i mån av behov kunde komma till uteslutande användning vid sådana slag av virkesmätning, där ett enhetligt mätningssystem synes påkallat av särskilda hänsyn.

I promemorian anmärkes, att utgångsläget för införande av enhetligt mätningssystem vore helt olika för, å ena sidan, de delar av norra och mellersta Sverige, där en monopoliserad virkesmätning tillämpas genom virkesmätningensföreningarna, och, å andra sidan, övriga delar av landet. På grund av förhållandena i södra Sverige vore en monopolisering av virkesmätningen synnerligen svår att där genomföra. Angående dessa svårigheter hänvisade utredningsmannen särskilt till vad som anförts av Sveriges skogsägareförbund i dess förut återgivna yttrande över Sveriges skogsägareförbundens riksförbunds framställning år 1938 om virkesmätningenslagens tillämpning för hela landet.

Rörande lagutkastet yttras härefter i promemorian.

Utkastet intager den principiella ståndpunkten, att Kungl. Maj:t skall äga förordna att mätning av ved och annat virke må ombesörjas allenast av virkesmätare, som erhållit statlig auktorisation. Sådant förordnande kan meddelas endast i fråga om mätning som skall ligga till grund för bestämmande av vederlag för virket eller för fastställande av annan ersättning. Beträffande annan mätning torde åtminstone icke för närvarande föreligga behov av införande av ett auktoriserat mätningssystem. Då den ifrågasatta lagstiftningen utgör en av krisen föranledd beredskapsåtgärd, ha gränserna för Kungl. Maj:ts rätt att meddela förordnande enligt lagen icke synts kunna närmare bestämmas. Det är emellertid icke avsett att denna rätt skall komma att begagnas annat än när särskilda hänsyn påkalla införande av ett enhetligt mätningssystem. För närvarande torde detta vara fallet främst beträffande brännveden. Huruvida lagens tillämpning skall visa sig erforderlig beträffande exempelvis sågtimmer läser bliva beroende av huruvida priserna på sågtimmer framdeles bliva föremål för priskontroll. För närvarande är så icke fallet, ehuru önskemål härutinnan framkommit.

Det har i promemorian vidare anmärkts, att, då lagutkastet endast avsåge virke d. v. s. upphuggen vara, utanför tillämpningsområdet för den ifrågasatta lagstiftningen fölle mätning av rotstående skog. I detta sammanhang har erinrats, att jämlikt kungörelsen den 18 juli 1942 (nr 722) angående viss reglering av förvärv av skogsavverkningsrätt, m. m. särskilt tillstånd erfordrades av statlig myndighet för förvärv av skogsavverkningsrätt mot vederlag samt att vid beviljande av sådant tillstånd föreskrifter kunde meddelas rörande de villkor, under vilka tillståndet finge tillgodonjutas.

I promemorian har rörande förslaget att meddela auktorisation för mätningförening anförts följande.

Införandet av ett auktoriserat mätningförfarande torde icke böra tvångsvis genomföras annat än där särskilda hänsyn göra en sådan åtgärd påkallad. Jämväl i andra hänseenden synes det önskvärt att undvika onödiga ingripanden i de bestående förhållandena och att söka lämna orubbade eller bygga på dessa, i den mån de visat sig fylla sin funktion på ett tillfredsställande sätt. Härvid läser särskilt uppmärksamheten böra fästas på de i norra och mellersta Sverige för närvarande verksamma åtta virkesmätningföreningarna. Den mätningverksamhet föreningarna utöva torde numera fylla högt ställda krav på opartiskhet och korrekthet, och den fullgöres av erfaren mätningpersonal, som därvid har att följa av föreningarna utfärdade instruktioner. Det synes därför naturligt, att när det gäller anordnandet av det i lagutkastet ifrågasatta systemet med auktoriserade mätare, man söker utnyttja den organisation som redan finnes i form av nämnda föreningar. I överensstämmelse härmed föreslås (2 §), att auktorisation såsom virkesmätare skall kunna meddelas åt virkesmätning- eller tunnningförening eller annan sammanslutning med liknande syfte. Om en mätning enligt lagen skall utföras inom verksamhetsområdet för en förening, som erhållit auktorisation, blir det föreningens styrelse som har att utse mätare, och dessa verkställa förrättningen under samma ansvar som om de personligen varit auktoriserade mätare.

Beträffande förslaget om inrättande av virkesmätningnämnder har i promemorian uttalats följande.

Virkesmätningförrättning enligt lagutkastet bör kunna bliva föremål för överklagande. Då det ur skilda synpunkter torde vara uteslutet att sådana

ärenden skulle kunna direkt bringas under bedömning av en för hela riket gemensam myndighet, exempelvis skogsstyrelsen, har det förefallit nödvändigt att tillskapa mellaninstanser, åt vilka jämväl kan anförtros uppgiften att öva tillsyn över mätningens fullgörande, var inom sitt verksamhetsområde. Dessa mellaninstanser benämnas i utkastet virkesmätningens nämnder (4 §). Närmare föreskrifter om dem avses skola utfärdas i administrativ ordning. De kostnader, som föranledas av nämndernas inrättande, torde böra drabba statsverket.

Utredningsmannen har härefter angivit vissa närmare riktlinjer för den tilltänkta lagstiftningen. Därvid anföres till en början beträffande omfattningen av förordnande enligt lagutkastets 1 §.

Det auktoriserade mätningssystem, vars införande skulle möjliggöras genom lagutkastet, kan enligt utkastet komma till tillämpning beträffande ved och annat virke. Ehuru någon uttrycklig begränsning till visst slag av virke sålunda icke föreskrivits, är såsom förut framhållits avsikten att lagen skall komma till användning endast om ett verkligt behov därav föreligger. De virkesslag, som närmast torde ifrågakomma att hänföra under lagen, lära vara, förutom veden, sågtimmer och massaved. Ett flertal specialsortiment torde endast undantagsvis kunna tänkas böra bli föremål för förordnande enligt lagens 1 §. Med hänsyn till det allmänna syftet med lagutkastet erinras om att bestämmelser om normalpriser icke meddelats i fråga om sågtimmer. Sådana bestämmelser finnas däremot beträffande vissa sågade och hyvlade trävaror av furu eller gran (plank, bräder m. m.) samt sparrar och bjälkar av furu eller gran. Normalpriser äro vidare fastställda för ved. Anledning att införa ett auktoriserat mätningssystem i fråga om sådan förädlad vara som exempelvis plank och bräder lära icke föreligga. Normalpriser hava fastställts för vissa transporter av virke. Jämlikt kungörelsen den 27 februari 1942 (nr 111) med fastställande av normalpriser å vissa virkestransporter m. m. (ändringar i denna kungörelse, se kungörelsen den 12 juni 1942, nr 344, och den 5 februari 1943, nr 50) gälla normalpriser vid frivillig transport med gengasdriven lastautomobil av sågtimmer, massaved (pappersved), props, kolved, martinved och annan långved, kastved samt icke bearbetat träkol (råkol). Med hänsyn härtill har lagutkastets 1 § avfattats sålunda, att förordnande enligt lagen kan meddelas när virkesmätningen skall ligga till grund icke endast för bestämmande av vederlag för virket utan även för fastställande av annan ersättning såsom kostnad för transport av virket.

I fråga om den i 1 § andra stycket föreslagna bestämmelsen att i förordnande enligt första stycket kunna göras av förhållandena påkallade begränsningar har utredningsmannen anfört, att det exempelvis torde kunna ifrågakomma att från förordnande undantaga visst virke eller att auktoriserad mätning skall äga rum, endast om så påfordras av den vars rätt beröres av mätningen. Det i vissa landsdelar använda systemet med av handelskammare auktoriserade mätare av props syntes böra lämnas orubbat av lagstiftningen. Vad angår förslaget om rätt för virkesmätningens nämnd att medgiva dispens från meddelat förordnande, har i promemorian uttalats, att berörda regel torde vara påkallad särskilt av de i södra Sverige rådande förhållandena. De nu berörda stadgandena hade upptagits för att ett förordnande enligt lagen icke skulle onödigtvis ingripa i den fria mätningen.

I promemorian har framhållits, att, innan Kungl. Maj:ts meddelade förordnande enligt lagutkastets 1 §, yttrande borde infordras från lokala myndigheter, exempelvis skogsvårdsstyrelser och handelskammare.

Beräffande den i 1 § tredje stycket införda definitionen av begreppet mätning av virke har i promemorian anförts.

Bestämmelsen ansluter sig nära till vad som föreskrives i vissa stadgar för virkesmättningsföreningar samt till 1 § tredje stycket virkesmättningslagen. Det förtjänar påpekas att i utkastet endast är tal om travat mått, varigenom från bestämmelsen uteslutes mätning i s. k. stjälpit mått. Att under begreppet mätning av virke inbegripes jämväl en kvalitetsbedömning framgår av orden »virkets beskaffenhet i övrigt».

Vad angår spørsmålet åt vilken myndighet borde uppdragas att meddela auktorisation har utredningsmannen yttrat, att myndigheten borde besitta eller lätt kunna inhämta kännedom om förhållandena på orten samt att virkesmättningsnämnderna närmast torde ifrågakomma såsom lämpliga för meddelande av auktorisation. Angående auktorisation borde utfärdas bevis (certifikat), varom bestämmelser syntes kunna utfärdas i administrativ ordning.

I fråga om de i 2 § av lagutkastet upptagna bestämmelserna angående villkoren för erhållande av auktorisation har i promemorian anförts.

Det föreslås att auktorisation såsom virkesmätare må givas allenast den som vunnit nödig erfarenhet om virkesmätning. Om den myndighet, som har att meddela auktorisation, icke besitter nödig kännedom om de lokala förhållandena, lär myndigheten genom hörande av lokala myndigheter eller organisationer böra anskaffa erforderliga upplysningar om vederbörandes kvalifikation som virkesmätare. I anslutning till den allmänna föreskriften om betingelsen för att erhålla auktorisation har föreslagits en bestämmelse, att auktorisation kan begränsas att avse visst område eller visst mättningsarbete eller på annat sätt inskränkas. Avfattningen av 2 § andra stycket ger vid handen att vid auktorisation av organisationer naturligen en prövning skall ske, huruvida den sammanslutning varom fråga är kan anses lämplig att erhålla auktorisation. För närvarande finnas i södra Sverige icke några för köpare och säljare gemensamma organisationer för virkesmätning. Auktorisation måste där sålunda givas åt virkesmätare personligen. Nämnvärda svårigheter att finna lämpliga mätare torde näppeligen föreligga. För att nedbringa kostnaden för resor m. m. är det angeläget att de auktoriserade virkesmätarna till antal och boningsort utväljas under beaktande att för varje särskild mätning bör finnas att tillgå mätare på ej alltför avlägsen ort. Därest den ifrågasatta lagstiftningen kunde leda till att i södra Sverige bildades organisationer i likhet med virkesmättningsföreningarna i norra och mellersta Sverige, torde hela problemet om virkesmätning komma att förenklas, och en utveckling i sådan riktning vore säkerligen ur alla synpunkter att hälsa med tillfredsställelse. Virkesmättningsföreningarnas personal är enligt föreningarnas stadgar skyldig att avgiva försäkran under edlig förpliktelse rörande det behöriga fullgörandet av mätningssuppdrag. Med hänsyn bl. a. till den psykologiska betydelsen av en sådan försäkran har i 2 § tredje stycket uppställts en liknande skyldighet för dem som skola verkställa mätning enligt lagen. Måhända kunde ifrågasättas att i denna försäkran inrycka en erinran för mätaren att icke i onödan yppa vad som kommit till hans kännedom under mätningförrättningen.

Rörande lagutkastets 3 § har i promemorian yttrats.

Paragrafen innehåller bestämmelser, vartill motsvarighet återfinnes i virkesmätningsslagen 13 och 5 §§. Det stadgas sålunda, att över vad vid mättningsförrättning förekommit skall upprättas skriftlig handling (mätbesked). Närmare föreskrifter härom torde kunna meddelas i administrativ ordning. Vidare stadgas, att Kungl. Maj:t eller myndighet som Kungl. Maj:t bestämmer skall utfärda instruktion rörande förfarandet vid mätning samt fastställa taxa för virkesmätare ävensom de grunder efter vilka kostnaderna för virkesmätning skola fördelas. Av synnerlig vikt är uppenbarligen att mättningsinstruktionen kommer att innehålla tillfredsställande regler för tillgodoseende av kravet på en korrekt och enhetlig mätning och kvalitetsbedömning av virket. Viss ledning kan härutinnan inhämtas från de olika virkesmätningssammansättningarnas tumningsinstruktioner.

Kostnaderna för anordnande av virkesmätning genom auktoriserade mätare måste naturligen bäras av de intresserade parterna. Man torde knappast behöva befara att påbjudande av mätning genom auktoriserade mätare, i den utsträckning förevarande lagutkast synes böra föranleda och under beaktande av de i lagutkastet angivna möjligheterna till begränsningar och undantag, skall medföra avsevärt ökade kostnader i jämförelse med kostnaderna för den mätning som för närvarande sker genom privata mätare. Det kan anmärkas, att anledning icke synes föreligga att för de olika mättningsförrättningarna öka antalet mätare utöver vad som nu praktiseras. I regel lära mätarna böra vara två (jfr 10 § virkesmätningsslagen). Närmare bestämmelser härom kunna intagas i mättningsinstruktionen.

Slutligen framhålles, att parternas möjlighet att avtalsvis fastställa kostnadsfördelningen synes böra lämnas oförkränkt. Endast för den händelse parternas avtal icke giver tillräcklig ledning för avgörande av frågan om kostnadsfördelningen, skulle tillämpas vissa i administrativ ordning fastställda grunder för kostnadsfördelningen. En annan väg att lösa detta spørsmål vore möjligen att låta detsamma avgöras av de i 4 § omnämnda virkesmätningssammansättningarna.

Beträffande de närmare bestämmelserna om virkesmätningssammansättningar har i promemorian yttrats.

För att det ifrågasatta auktoriserade mätningssystemet skall kunna förväntas fungera tillfredsställande torde det vara nödvändigt att anordna en fortlöpande kontroll däröver. Särskilt i södra Sverige torde behov härav komma att framträda. I detta syfte och jämväl för att tillskapa en instans, hos vilken klagomål över mättningsförrättningar kunna anföras, har i utkastet meddelats bestämmelser rörande virkesmätningssammansättningar. I 4 § föreslås, att tillsyn över mättningsarbetets fullgörande skall utövas av dylika sammansättningar samt att i administrativ ordning skola utfärdas närmare föreskrifter rörande sammansättning m. m. Sammansättningarna synas lämpligen böra vara sammansatta av lika antal representanter för virkesköpare och virkesköpare samt en opartisk ordförande (ledamotsantalet exempelvis 3 eller 5). Sammansättningarnas verksamhetsområden torde, vad angår de trakter av landet där virkesmätningssammansättningar äro verksamma, böra bestämmas under hänsynstagande till sammansättningarnas verksamhetsområden. I övriga delar av riket lärer i allmänhet vara lämpligt att virkesmätningssammansättningar inrättas länsvis. — Liksom i fråga om anordnandet av det auktoriserade mätningssystemet, torde i fråga om inrättandet av virkesmätningssammansättningar böra övervägas lämpligheten att i någon form söka utnyttja den organisation som på förevarande område finnes i norra och mellersta Sverige genom virkesmätningssammansättningar.

arna. Föreningarnas styrelser utöva kontroll över föreningens mättningsverksamhet. Det synes kunna ifrågasättas, huruvida virkesmättningsnämndernas ledamöter i berörda trakter av riket kunde, i varje fall delvis, utväljas ur föreningarnas styrelser.

I lagutkastets 5 § har föreslagits dels att sakägare, som är missnöjd med mättningsförrättning, äger däröver föra klagan hos virkesmättningsnämnd inom tio dagar efter förrättningens avslutande, såframt han icke vid avslutandet eller sedermera före klagotidens utgång skriftligen godkänt förrättningen, dels ock att talan mot virkesmättningsnämnds beslut må föras hos den myndighet som Kungl. Maj:t bestämmer genom besvär inom tjugu dagar från den dag klaganden erhöll del av beslutet. Utredningsmannen har rörande sistnämnda stadgande — under framhållande att vissa skäl kunde anses tala för att virkesmättningsnämnds beslut icke borde få överklagas — uttalat att såsom besvärsmyndighet över virkesmättningsnämnderna torde kunna ifrågakomma skogsstyrelsen eller någon för hela riket gemensam nämnd.

Bland förfaranden, som enligt utkastet skulle föranleda straffpåföljd, må nämnas vårdslöshet eller försummelse vid utförande av mätning samt förhindrande eller försvårande av mättnings verkställande. I promemorian har ytt-rats, att ledamöter av virkesmättningsnämnd torde vara att anse såsom statens tjänstemän och förty underkastade bestämmelserna i 25 kapitlet strafflagen.

I promemorian har slutligen rörande i utkastet upptagna övergångsbestämmelser anförts.

Då den ifrågasatta lagstiftningen utgör en av krisen föranledd beredskapsåtgärd, bör densamma äga allenast begränsad giltighet, förslagsvis ett år. Med hänsyn till att virkesmättningslagen behandlar samma ämne som lagutkastet har den ansetts böra vara försatt ur kraft under den tid den nya lagstiftningen är gällande.

Yttranden.

Det av utredningsmannen utarbetade lagutkastet har i yttranden över promemorian i princip tillstyrkts av *domänstyrelsen*, *skogsstyrelsen*, *statens bränslekommission*, *statens priskontrollnämnd* och *virkesmättningsrådet*. I ett flertal yttranden betonas de svårigheter av skilda slag, som komma att möta i samband med utarbetande av tillämpningsföreskrifter till lagutkastet. Av denna anledning hava vissa myndigheter och sammanslutningar ställt sig tveksamma till den ifrågasatta lagstiftningen. Lagutkastet har avstyrkts av *kommerskollegium*, *Norrbottnens och Västerbottnens läns handelskammare*, *Sveriges skogsägareföreningars riksförbund*, *Sveriges skogsägareförbund* och *sydsvenska virkesmättningsföreningen*. Vid kommerskollegiums yttrande har fogats utlåtande av *Sveriges industriförbund*, i vilket utlåtande förslaget avstyrkts.

Beträffande de principiella synpunkterna i fråga om lagstiftningen har *statens priskontrollnämnd* uttalat.

Nämnden betraktar det föreliggande förslaget ur synpunkten av det samband, detsamma kan äga med prisregleringar för ved och annat virke. Det

må då inledningsvis erinras därom, att normalpriser fastställt för ved och massaved samt sågade och hyvlade trävaror av furu eller gran och sågade eller bilade sparrar. Därjämte hava normalpriser fastställt för vissa transporter av virke. För annat virke än som nu nämnts är någon normalprisreglering ännu icke genomförd; sådant virke omfattas däremot av de bestämmelser angående prisstopp, som nämnden utfärdat enligt prisregleringslagen och efter Kungl. Maj:ts direktiv. Enligt nämndens mening föreligger med de tendenser, som för närvarande göra sig gällande å virkesmarknaden, behov av fastare prisregleringar för olika virkessortiment än vad prisstoppbestämmelserna medföra. Prisregleringar gällande såväl barr- som lövvirke äro under sådana förhållanden önskvärda. Förslag till fastställande av normalpriser för sågtimmer av gran och furu inom vissa delar av landet ha av nämnden redan vid ett par tillfällen ingivits till Kungl. Maj:t. Erfarenheterna av den redan existerande normalprisregleringen för ved och massaved ha givit vid handen, att bristande enhetlighet vid mätning förfarandet i åtskilliga fall försvårat en effektiv övervakning. Då den föreslagna auktorisationen uppenbarligen skulle vara ägnad att möjliggöra en opartisk och enhetlig bedömning av såväl varans mängd som kvalitet samt öka kontrollmöjligheterna, finner nämnden den på detta område svara mot ett föreliggande behov. Än större bli kontrollsvårigheterna, då prisregleringen utsträcker till annat virke. Det är här icke endast fråga om ett i och för sig svårare mätning förfarande utan även om en många gånger vansklig bedömning av virkets beskaffenhet. Vid sin tidigare prövning av frågan om fastställande av normalpriser för sågtimmer av gran och furu har nämnden med hänsyn till dessa kontrollsvårigheter icke ansett sig kunna föreslå en sådan prisreglering annat än i de delar av landet, inom vilka virkesmätning föreningar varit verksamma; normalprisförslaget har därvid även anknutits till dessa förenings mätning bestämmelser. Då behovet av prisregleringar numera blivit allt starkare, finner nämnden i hög grad önskvärdt, att sådan ordning beträffande mätning förfarandet kommer till stånd, att den erforderliga prisregleringen icke omöjliggöres av kontrollsvårigheter. Nämnden får därför tillstyrka en lagstiftning av föreslagen innebörd.

Nämnden är väl medveten om de svårigheter och olägenheter, som kunna vara förenade med genomförandet av en auktoriserad mätning och som utförligt skildrats i ett tidigare yttrande av Sveriges skogsägareförbund. Trots detta finner nämnden det påkallat, att lagen i nuvarande läge gives en vidsträckt tillämplighet; nämnden finner det även sannolikt, att förordnande i enlighet med lagens 1 § kan komma att påkallas i betydande omfattning. Det får därvid i varje särskilt fall prövas, vilka gränsdragningar och undantag, som kunna vara lämpliga och erforderliga för att bestämmelserna skola kunna praktiskt tillämpas, utan att syftet med desamma går förlorat. Om redan nu en begränsning av lagens tillämpningsområde anses erforderlig, skulle i första hand mätning av sågade och hyvlade trävaror kunna undantagas i lagen. Enhetliga mätning bestämmelser för dessa varor torde icke för närvarande behöva utfärdas, och nämnden anser, att lagen endast skulle upptaga oarbetat virke, varvid dock sådana sortiment som slipers och stolpar skulle innefattas i lagen. Möjligen skulle den auktoriserade mätningen »för fastställande av annan ersättning såsom kostnad för transport av virket» kunna utgå. En sådan mätning av virkespartier, vilka icke äro föremål för överlåtelse mot vederlag, är visserligen ägnad att öka möjligheterna till kontroll över tillämpningen av normalpriserna å vissa virkestransporter; intresset härav är dock naturligen mindre än av en kontroll av beräkningen av vederlagets storlek för prisreglerade virkessortiment.

Bränslekommissionen, som tillstyrkt att lagutkastet lades till grund för lagstiftning, har yttrat.

På grundval av vunna erfarenheter beträffande de delar av landet — norra och mellersta Sverige — där virkesmättningsföreningar äro verksamma, vill kommissionen vitsorda utredningsmannens uttalanden om betydelsen av genom nämnda föreningar bedriven, i viss mån monopoliserad, virkesmätning. För åstadkommande av större enhetlighet än som tidigare varit rådande beträffande särskilt mätning av brännved har kommissionen nedlagt betydande arbete, bland annat genom att utfärda kvalitetsbestämmelser och mättningsinstruktioner. I vissa större handelsreglerade orter har kommissionen dessutom utsett särskilda virkesmätare med uppgift att avgöra tvister i fråga om mättningsförfarande. Hittills vidtagna åtgärder ha emellertid visat sig icke vara tillfyllest för ernående av garantier för enhetlig mätning, varför en reglering genom lagstiftning synes av behovet påkallad. En lagstiftning av i promemorian upptaget slag torde bliva av särskild betydelse i samband med en kommande avveckling av på grund av krisen genomförda åtgärder beträffande handeln med ved och annat virke. Staten kommer vid sådant fall sannolikt att stå som garant för betydande kvantiteter ved, tillhörig producenter och auktoriserade uppköpare. Det är angeläget, att man redan i nuvarande läge fastställer de villkor, enligt vilka avvecklingen skall ske. Därvid är frågan om mättningsförfarandet av stor vikt. Det synes uppenbart, att det vid fastställande av statens förpliktelser vid en sådan avveckling kommer att vara synnerligen betydelsefullt att äga tillgång till auktoriserade virkesmättningsmän, vilkas verksamhet är reglerad enligt lag.

Skogsstyrelsen har anfört följande.

Då skogsstyrelsen tillstyrker den ifrågasatta lagstiftningen, sker det under den ovillkorliga förutsättningen, att bestämmelserna tagas i anspråk allenast efter ingående bedömanden rörande deras genomförbarhet och praktiska konsekvenser. Styrelsen räknar vidare med att lagstiftningen skall i likhet med 1935 års virkesmättningslag stimulera till åstadkommande genom samarbete mellan säljare och köpare av mättningsföreningar i de delar av landet, där sådana nu icke äro verksamma, varigenom ett tillfredsställande mättningsförfarande skulle kunna ernås. Av förslagets principiella uppläggning följer, att de kompletterande organisatoriska förfoganden, normerande föreskrifter m. m., lagen förutsätter skola tillkomma i administrativ ordning, måste få avgörande betydelse för lagbestämmelsernas tillämplighet under praktiska förhållanden. Hit kan exempelvis räknas upprättande av själva mättningsorganisationen samt fastställande av såväl instruktioner rörande förfarandet vid mätning som fordringarna i olika hänseenden på virkessortimenten, varom några detaljanvisningar icke meddelas i promemorian. Skogsstyrelsen finner det angeläget framhålla, att de överväganden och det utredningsarbete, som sammanhänger med denna sida av virkesmätningens reglerande, torde kunna möta åtskilliga svårigheter samt överhuvud taget bliva synnerligen omfattande och i övrigt krävande. På ett ändamålsenligt ordnande av dessa spørsmål kommer det i väsentlig mån att bero, i vilken utsträckning kravet på en korrekt, enhetlig mätning och kvalitetsbedömning av virket blir tillgodosett. Härav framgår vikten av att, därest promemoriaförslaget upphöjes till lag, snarast företaga nämnda frågor till behandling, eftersom deras lösning är ett oeftergivligt villkor för lagbestämmelsernas omsättande i praktiken. I samband härmed torde jämväl böra tagas i beaktande, huruvida och på vilket sätt särskilda instruktionsmöjligheter, såsom kurser och dylikt, böra ordnas för mättningspersonalen.

Domänstyrelsen har förklarat sig kunna i huvudsak tillstyrka det remitterade förslaget. Styrelsen har därvid — i anslutning till utredningsmannens uttalande att de prisreglerande åtgärder, som redan vidtagits eller ifrågasatts, ansetts kräva såsom ett komplement, att garantier åstadkommes för att virkesmätningen skedde enligt enhetliga grunder — framhållit att behovet av sådana garantier sannolikt torde komma att i särskild grad framträda i samband med en avveckling av den nu bedrivna krisbetingade massproduktionen av brännved m. m. men att styrelsen icke inom domänverkets egen skogs rörelse funnit några utvidgade bestämmelser om virkesmätning erforderliga. Styrelsen har vidare anfört.

För en enhetlig virkesmätning är det uppenbarligen av vikt, att mättningsprinciperna äro fastslagna och fullt klara. För det egentliga flottningsområdet, där trävarurörelsen arbetar med ett relativt fåtal standardsortiment och det avverkade virkets inmätning omhänderhaves av inmättnings- eller tumningsföreningar, har man inom de särskilda föreningarna enats om vissa på virkets användning grundade mättningsprinciper. Detta har möjliggjorts därigenom, att virkets användning är tämligen ensartad. De föreslagna mättningsbestämmelserna torde inom detta område också kunna genomföras inom ramen för befintliga organisationer. Att i södra Sverige tillämpa de norrländska principerna för intumning av rundvirke låter sig ej lämpligen göra på grund av den synnerligen skiftande användning av virket, som här förekommer och som medför stora variationer i fråga om fordringarna på råvarans kvalitet. Fastställandet av enhetliga mättningsregler för rundvirke i Sydsverige måste enligt styrelsens mening komma att erbjuda mycket stora svårigheter. I varje fall anser styrelsen, att sådana mättningsregler ej böra tvångsvis genomföras, utan de böra i likhet med de norrländska tumningsföreningarnas mättningsinstruktioner få framväxa på ett mera naturligt sätt. En annan betydande olägenhet, icke minst ur organisatorisk synpunkt, uppkommer, därest mätningstvånget skall inbegripa spridda småpartier av virke. Lagen bör sålunda tillämpas smidigt, så att den icke ingriper utan att tvingande skäl föreligger. Även med hänsyn till kostnadsfrågan är en sådan tillämpning av lagen nödvändig. En påtvingad auktoriserad mätning bör icke få föranleda sådana kostnader att antingen skogens rotnetto oskäligt minskas eller att en med hänsyn till faran för inflation icke önskvärd stegring av priset på den inmätta varan framtvings.

Sydsvenska virkesföreningen har avstyrkt lagstiftningsåtgärder av i lagutkastet avsedd art. Föreningen yttrar.

Några klagomål av allmänna art från säljaresidan, vilka skulle motivera de i lagutkastet föreskrivna åtgärderna, hava icke kommit till föreningens kännedom. Tvärtom har mättningsförfarandet i fråga om massaved allt mera stabiliserats och i fråga om brännved hava genom bränslekommissionens föreskrifter och hänvisningen till andra statliga kvalitetsbestämmelser inmätningarna kommit att i allt större omfattning ske efter enhetliga grunder. En fortsättning på den redan inslagna vägen torde enligt föreningens förmenande säkrare och fortare än betungande lagföreskrifter leda till avsett resultat. Lagens syftemål torde kunna nås lika väl om icke bättre genom föreskrifter från vederbörande myndigheter och överenskommelser mellan förefintliga organisationer på säljare- och köparesidorna. I leveransavtal mellan Sveriges skogsägareföreningars riksförbund och föreningen har överenskommelse träffats att, i händelse meningsskiljaktigheter skulle uppstå rörande inmätning

och klassificering av massaved, frågan hänskjutes till skiljenämnd. Denna bestämmelse har varit i kraft under cirka fem år men under denna tid aldrig behövt erfattas i kraft. Detta talar för att en obligatorisk offentlig inmätning icke erfordras i södra Sverige utan att nu rådande förhållanden äro tillfyllest.

Till belysning av förhållandena i södra Sverige anför föreningen.

Den till de stora vattendragen i övriga delar av landet naturliga koncentrationen till tid och rum av olika köparens och säljares virkespartier till gemensamma leveransplatser har icke någon motsvarighet i landets sydliga delar. I dessa avlämnar den enskilde skogsägaren sina produkter så gott som undantagslöst vid närmaste bilväg, ofta på flera ställen vid samma eller annan väg, och följaktligen i små mängder på varje plats. Motsatsen till koncentration råder sålunda, och härutinnan har utvecklingen efter 1935 blivit än mera markant, beroende på biltrafikens utveckling samt minskad tillgång på arbetskraft för skogsbrukets körslor. Under sådana omständigheter har det blivit nödvändigt att inom föreningens verksamhetsfält organisera inmätningens arbetet på sådant sätt, att övriga arbetsuppgifter i samband med virkets tillvaratagande kunna kombineras därmed. När enskilda skogsägare eller deras organisation anmält, att inom visst område olika partier ved eller massaved finnas utkörda till bilväg och färdiga för inmätning, avreser den inmätare, som har hand om distriktet, till ort och ställe, mäter virket, avlämnar mätседel och övertar ansvaret för virkets transport till utlastningsplats eller bruk. Ofta träffas samtidigt avtal om nya affärer och sker uppgörelse om utförda eller förestående arbeten, kapning, kryssläggning och dylikt, eller hästkörning till station m. m. Under en sådan resa med bil kontrollerar mätaren, vanligen benämnd inspektor, att beordrade körningar av tidigare inmätta partier verkställts, att ej klickar ligga kvar, övervakar att staplarna icke skattats av obehöriga, träffar köravtal med ortens lastbilschaufförer, beser och ordnar drivningar inom näraliggande avverkningsrätter av rotköpt skog med mera sådant. Besinnar man, att medelstora bruk samtidigt hava tiotusentals virkespartier att mäta, övervaka, transportera och dylikt, står det klart, att endast den skisserade organisationen gör det möjligt att få de olika arbetsprestationerna utförda utan förlösning av tid, kraft och pengar. — Utredningsmannen har påpekat, att en monopolisering av virkesmätningen vore synnerligen svår att genomföra i södra Sverige. Hur oekonomisk och omständigt mätningens procedur skulle komma att bli faller särskilt i ögonen, om man kommer ihåg, att i varje förrättning skulle behöva delta: säljaren, som utvisar de olika försäljningsposterna, eventuellt ortsombud för skogsägareföreningen, om säljaren är medlem av denna organisation, köparens ombud, som måste få kännedom om var posterna äro belägna för att övertaga ansvaret för dem och deras borttransport samt de två auktoriserade mätarna (förman med biträde). Lägges härtill att vid ett mätningstillfälle (visat distrikt och dag) köparna kunna vara flera och flera säljare från en by behöva medtagas i bilen till de platser utmed en väg, där virket skall mätas, ter sig synen nästan grotesk och slösandet med tid, beförderingsmedel (bil) och kraft såsom orimlig. Vidare torde det i synnerhet under rådande krisförhållanden vara omöjligt att anskaffa skogsutbildad personal till en så arbetsslukande organisation.

Sveriges skogsägareförbund har rörande frågan huruvida behov föreläge av en lagstiftning om auktoriserad virkesmätning sammanfattningsvis anført.

Mätningen av brännved kräver för närvarande knappast införande av auktoriserad mätning. Vid den statliga vedregleringens framtida avveckling

kunna sådana förhållanden tänkas inträffa, att en auktoriserad mätning av ved blir betydelsefull. Mätningen av pappersved ger för närvarande icke anledning till erinran. Mätningen av sågtimmer är fullt tillfredsställande i de delar av landet, där inmätningssällningar arbeta, men har i övriga delar av landet ej sällan givit anledning till erinran. Införande av auktoriserad mätning av sågtimmer i sistnämnda delar av landet möter allvarliga tekniska svårigheter och mätningen måste bli så dyrbar, att den skulle utgöra en allvarlig avbränning på rotvärdet. Införande av normalpris på sågtimmer kräver ovillkorligen införande av auktoriserad mätning för detta sortiment i hela landet.

Beträffande svårigheterna att i södra och mellersta Sverige införa ett auktoriserat mätningssystem har skogsägareförbundet hänvisat till sitt förut refererade yttrande i anledning av Sveriges skogsägareföreningars riksförbunds framställning år 1938, att virkesmätningsslagen skulle tillämpas i hela landet, samt vidare anfört bland annat.

För brännved och massaved finnas redan standardiserade kvalitets- och mätningsskrifter. All mätning av dessa sortiment sker i nuvarande krisläge av de statligt auktoriserade uppköparna. Även om det ur principiell synpunkt kan vara oriktigt, att köparen eller mellanhanden utför inmätningen, har det tillämpade systemet i stort sett fungerat tillfredsställande. Detsamma har dessutom haft fördelen att vara billigt och ur organisatorisk synpunkt smidigt och effektivt. Sliprar till statens järnvägar samt stolpar till kraft- och telefonledningar, vilka sortiment i mellersta och södra Sverige äro av stor betydelse, inmätas av statliga myndigheter efter standardiserade regler. Klagomål mot denna mätning ha ej framkommit. Det är sålunda egentligen endast beträffande sågtimmer som i de delar av landet, där inmätningssällningar ej arbeta, en helt oreglerad inmätning äger rum. Det ankommer i fråga om detta sortiment helt på parterna att överenskomma om såväl kvalitetskraven som mättningsregler samt att själva ordna mätningen. Då det i regel är köparen, som har personal och organisation för mätningens utförande, blir det oftast denne, som verkställer mätningen, varvid givetvis säljaren är oförhindrad närvara och utöva kontroll. Då emellertid säljarens kompetens härutinnan ofta är bristfällig, torde det förekomma, att mätningen äger rum på sätt, som åsamkar säljaren förlust. Vissa missförhållanden hava sålunda onekligen varit för handen beträffande inmätning av sågtimmer i södra och mellersta Sverige, vilka missförhållanden kunna tala för att auktoriserad mätning där bör genomföras. Mycket stora tekniska svårigheter föreligga emellertid för införande av auktoriserad mätning av sågtimmer i de mellersta och södra landsdelarna. Dessa svårigheter bottna i att det för mätning avsedda virket är uppdelat på ett ofantligt antal var för sig ofta små partier, vilka ligga utströdda över praktiskt taget hela landskapet. Mätningen fördyras då oskäligt genom att de auktoriserade mätarnas resekostnader ofta bli höga och få fördelas på ett litet antal kubikfot på varje mätningssplats. Säljare och köpare måste ändock alltid närvara, den förre för att visa ut virket, så att misstag ej uppstår om vilket parti mätningen skall avse, den senare för att märka in virket med sitt ägaremärke.

Vid bedömandet av möjligheterna att hastigt sätta lagstiftningen i funktion torde man få skilja på de landsdelar, där mätningssällningar nu finnas, samt övriga delar av landet. Inom de förra landsdelarna finnes redan en fullt organiserad, erfaren och skicklig organisation med beprövad personal. Praxis beträffande mätningssättet har vunnit stadga och är kodifierad i mätningsskrifter, som äro godkända av både säljare- och köpareparten. Efter

den eventuella tillkomsten av en ny lag behöves här ingen annan åtgärd än att så att säga flytta in den nu arbetande organisationen under den nya lagens hägn. Detta kan knappast vålla några svårigheter.

Helt annorlunda te sig förhållandena inom de södra landsdelarna. Här möta svårigheter dels beträffande möjligheterna att snabbt skapa den nya mättningsorganisationen dels beträffande utarbetandet av mättningsinstruktion för sågtimmer och dels slutligen även beträffande möjligheten att utföra en auktoriserad mätning för skäligen kostnad.

Vad då först tillskapandet av en mätarekår beträffar, vill förbundet framhålla, att om det skall vara någon mening med auktoriserad mätning, så få dessa mätare icke samtidigt vara anställda hos säljare eller köpare av virke. De skola vara självständiga och äga sin försörjning helt av de arvoden, som de erhålla för utförda mättningsförrättningar. Deras försörjningsmöjligheter bliva emellertid då mycket ovissa och föga betryggande. I motsats till mättningsföreningarnas personal i norra Sverige hava de icke någon fast arbetsgivare, som kan giva dem viss bottenlön månadsvis. På så lösa försörjningsmöjligheter torde icke personer med högre mått av skicklighet och duglighet ge sig till det nya yrket. Förbundet befarar, att detta kommer att befolkas med svagare förmågor, som hava svårt att få fast anställning i skogsbranschen. Med sådana är man emellertid icke betjänt för nu ifrågakvarande verksamhet. Förbundet har sålunda den uppfattningen, att man icke kan få en dugande kår auktoriserade mätare, om dessa ej ha en fast arbetsgivare. Under alla förhållanden komma svårigheter att möta att i nuvarande tidsläge, då den lägre skogspersonalen är uttunnad genom militärinkallelser samt hårt arbetsbelastad genom vedavverkningarna m. m., kunna uppbringa personal för skapande av en kår auktoriserade mätare i södra Sverige. Man kan icke förvänta, att hos skogsarbetsgivare fast anställd personal kommer att lämna sina tidigare befattningar för att bli auktoriserade mätare. Lyckas man ej bemästra detta organisationsproblem, kan den auktoriserade mätningen bli till mer skada än nytta.

Sveriges skogsägareföreningars riksförbund har uttalat bland annat följande.

Då lagförslag om virkesmätning framlägges såsom en beredskapslagstiftning i kristid utan en sådan ingående undersökning, som särskilt 1936 års skogsutredning påpekat nödvändigheten av, måste riksförbundet ställa sig synnerligen tveksamt inför lämpligheten och möjligheten att genomföra lagen i dess föreslagna form. Det kan nämligen befaras, att denna kommer att försvåra ett framtida slutgiltigt ordnande av mättningsfrågan, emedan en provisorisk lösning i krisens tecken lätt kan giva dåliga erfarenheter och dessa sedan anföras som skäl emot en virkesmättningslag under normala tider.

Erfarenheten från virkesmättningsföreningarna utvisar även, att mätning genom deras försorg går långsammare än genom köparnas folk. Detta är en naturlig sak, då föreningens mätare anser sig vara skyldig att såsom edsvuren nedlägga största omsorg på mätningen. Omsorgen har i vissa fall drivits så långt, att från skogsägarehåll påyrkats förenklat och billigare mättningsförfarande, då det i normala tider ytterst torde vara skogsägaren, som drabbas av tunningskostnaderna. Ju dyrbarare sortiment det är fråga om, desto större betydelse skulle en auktoriserad mätning få. På grund härav tvekar riksförbundet icke att förorda dylik mätning för timmer av barrträd, vidare för de vanligen förekommande standardsortimenten av lövträd samt för massaved. Även om detta skulle medföra någon fördyring, får man dock anse, att denna åtminstone till väsentlig del skulle kompenseras genom vunna fördelar.

Nu är det dock främst fråga om brännveden. Beträffande detta sortiment kunna visserligen under nuvarande kristid starka skäl anföras för auktoriserad mätning, men icke ens en sådan mätning är för sortimentet i fråga tillräckligt betryggande. Detta beror på det nu tillämpade systemet för vedens överlåtelse genom obligatorisk kedjehandel. Ofta måste ett och samma vedparti uppmätas vid följande överlåtelser: 1. skogsägare till auktoriserad uppköpare; 2. auktoriserad uppköpare till vedhandlare; 3. vedhandlare till konsument.

Om man alltså bestämmer auktoriserad mätning vid en överlåtelse, t. ex. från producent till auktoriserad uppköpare, finnes fortfarande osäkerhetsmomentet kvar vid efterföljande överlåtelser. Det fallet kan då inträffa, att mätningsdifferenser i kvantitet eller kvalitet uppstå mellan de olika mätningarna. Frågan blir då, vem som skall svara för differensen. Vid nuvarande mätningsätt får var och en se till, att mätningen går ihop.

Det torde få anses såsom praktiskt ogenomförbart att ordna med auktoriserad mätning vid alla eller ens flertalet överlåtelser av ved.

Det lagförslag, som framlagts, har karaktären av s. k. fullmaktslag med synnerligen vaga riktlinjer rörande den ifrågasatta mätningsorganisationens uppbyggnad och övriga därmed sammanhängande frågor. All makt har lagts i de administrativa myndigheternas händer, varför lagens verkningar först kunna överblickas, sedan densammans tillämpningsföreskrifter utkommit. På grund härav och av förut anförda skäl anser riksförbundet sig icke kunna tillstyrka antagandet av en lag av den innebörd, som framgår av lagutkastet.

Riksförbundet vill emellertid ifrågasätta om icke i avvaktan på en slutgiltig lösning av virkesmätningsfrågan en framkomlig väg, i stället för det nu framlagda lagförslaget, är att inrätta särskilda auktoriserade skiljenämnder, som kunna träda i funktion vid uppkomna tvister.

I fråga om kostnaderna för mätning genom auktoriserade mätare har *skogsstyrelsen* — under återgivande av utredningsmannens uttalande att det knappast syntes behöva befaras att påbudande av sådan mätning skulle medföra avsevärt ökade kostnader i jämförelse med kostnaderna för den mätning som för närvarande sker genom privata mätare — framhållit, att kostnaderna till väsentlig del torde bliva betingade av hur ofta mätningsproceduren skulle äga rum under virkets förflyttning från producent till konsument, i vilken utsträckning den auktoriserade mätningen skulle vara obligatorisk eller frivillig med flera sådana förhållanden. Dessa måste självfallet beaktas vid kompletteringsutredningar och i erforderlig grad klarläggas. Härjämte ansåge sig styrelsen böra ifrågasätta, om icke spörsmålet om kostnadsfördelningen i det fall, att parterna ej av eget initiativ överenskomma härom, vore av den angelägenhetsgrad och beskaffenhet i övrigt, att de grundläggande reglerna härför borde stadfästas i själva lagen.

Priskontrollnämnden har rörande kostnaderna anført, att den reglering av mätningsförfarandet, som åsyftades med det föreliggande förslaget, i vissa fall kunde komma att medföra ökade kostnader. I allmänhet torde dock härvidlag en mätning i betryggande ordning träda i stället för den mätning, som eljest skulle äga rum, vilket kunde vara en kostnadsbesparande rationalisering. Mätningsförfarandets kostnader komme att bli beroende av vilka tillämpningsbestämmelser, som utfärdades, och hur mätningen i praktiken anordnades. Nämnden ville understryka vikten av att erfarenheten från hittills-

varande mättningsverksamhet, såväl inom mättningsföreningarna inom de delar av landet, där sådana vore verksamma, som inom trävaruhandeln, tillvaratoges.

Priskontrollnämnden har vidare anfört, att tillämpningsföreskrifter även torde få utfärdas angående beräkningen och gäldandet av kostnaderna för mättningsförfarandet. Vidare har nämnden ifrågasatt, huruvida icke de kostnader, som förorsakades virkesmättningsnämnd genom klagan över mättningsförrättning enligt förslagets 5 §, borde bestridas av den klagande, därest hans talan befundes oberättigad. Regler av sådan innebörd tillämpades inom en del av de nu existerande virkesmättningsföreningarna.

Vid domänstyrelsens utlåtande har fogats ett yttrande av *jägmästaren i Vimmerby revir*, i vilket *överjägmästaren i östra distriktet* förklarar sig instämma. I yttrandet göres gällande, att behovet av lagstiftning på ifrågavarande område vore ringa och att det föreliggande förslaget, därest det skulle träda i tillämpning, skulle bliva så betungande för skogs- och trävarurörelserna, att priset för de vunna fördelarna bleve orimligt högt. Härutinnan har vidare anförts.

Utredningsmannen gör intet försök att beräkna de kostnader, vilka skulle drabba virket och i sista hand rotvärdet vid tillämpning av auktoriserad mätning i de delar av landet, där virkesmättnings- eller tunningsföreningar icke finnas. Att de skulle bli mycket betungande med den föreslagna organisationen, är uppenbart. Av stor betydelse är också, att det skulle bliva synnerligen svårt att anskaffa nödig, kvalificerad personal. All sådan är för närvarande upptagen och utnyttjad inom skogs- och trävarurörelsen. I detta sammanhang må framhållas, att varken skogsvårdsstyrelserna eller skogsstyrelsen bedriva sådan verksamhet, att deras personal kan anses äga »nödig erfarenhet om virkesmätning». De böra därför icke i något avseende beredas inflytande på den föreslagna lagens tillämpning. Handelskamrarna torde härutinnan äga de bästa förutsättningarna.

Sveriges skogsägareföreningars riksförbund har beträffande kostnadsfrågan anfört.

Enligt lagutkastet synes endast finnas en möjlighet för fördelning av kostnaderna för virkesmätning, enligt grunder som fastställas av Kungl. Maj:t eller myndighet som Kungl. Maj:t bestämmer. Men enligt motiven skulle parternas möjlighet att avtalsvis fastställa kostnadsfördelningen lämnas oförkränkt. Detta bör uttryckligen angivas i lagen.

Hittills har det nog varit så, att köparen fått svara för kostnaderna för mätningen, med undantag för viss hantlangning, t. ex. snöskottning, rullning. Men med den prisreglering som gäller för ved och eventuellt kan väntas för timmer kan man icke begära, att t. ex. en auktoriserad uppköpare ensam skall svara för den fördyring, som måste bli följden av auktoriserad mätning. I varje fall måste detta återverka på priset och alltså tagas under övervägande vid förhandlingar rörande ersättningen till uppköparen.

Sveriges skogsägareförbund har behandlat svårigheterna att i södra Sverige i hast skapa en mättningsinstruktion samt frågan huru en standardiserad mätning komme att ur kostnadssynpunkt ställa sig i södra Sverige. Härom har förbundet uttalat.

Vid inmätning genom auktoriserade mätare, som i regel skola vara två, måste alltid ombud för säljaren närvara för att visa ut virket samt ombud för köparen att ta emot och märka virket. Fyra personer måste resa, i stället för som nu två. Är det fråga om stora samlade virkesavlägg, såsom i Norrland på vattendragen, där mätningsslagen kunna mäta in upp till mellan 2,000 och 3,000 bitar per dag, blir kostnaden fördelad på så stor kubikmassa, att den saknar betydelse. I södra Sverige kan det väl å större egendomar stundom bli fråga om så stora partier, att det blir av mindre betydelse, att tre à fyra personers resekostnad belastar förrättningen. I södra Sverige är det emellertid ojämförligt vanligast, att hos varje säljare på varje mätningssplats finnes blott ett fåtal, kanske högst några hundra, men ofta blott några 10-tal stockar eller kubikmeter. Man kan då lätt nog komma upp i rese- och arvodeskostnader till mätarna, parternas egna kostnader oräknade, av 40 à 50 öre eller ända upp till en krona per stock. Det säger sig självt, att sådana kostnader äro prohibitiva. Ett mätningssystem, som belastar virket med sådana kostnader, kan helt enkelt icke tillämpas. Dessa svårigheter äro uppenbarligen förbisedda i promemorian. Enligt förbundets mening utgöra de ett så allvarligt hinder mot tillämpande av auktoriserad mätning i södra Sverige, att förbundet vill ifrågasätta, huruvida sådan mätning verkligen kan genomföras i dessa delar av landet.

Beträffande de särskilda bestämmelserna i lagen ha i yttrandena vissa erinringar framställts. I några yttranden har framhållits, att, då avsikten med lagen icke vore, att densamma även skulle omfatta mätning av sågade eller på annat sätt förädlade trävaror utan vara begränsad till reglering av mätningen av brännved av olika slag samt rundvirke i allmänhet, bestämmelser om verksamhetens omfattning borde utformas så, att lagen avsåge mätning endast av brännved och rundvirke.

I fråga om uttrycket i 1 § första stycket »fastställande av annan ersättning såsom kostnad för transport av virket» har *virkesmätningrådet* anförts.

Enligt *virkesmätningrådet*s mening bör den föreslagna lagstiftningen icke givas så vidsträckt omfattning, att svårbedömliga och icke avsedda konsekvenser uppstå. Formuleringen kan leda till en tillämpning, som i vissa fall kan bli ogenomförbar. Lagstiftningen bör icke omfatta auktoriserad mätning som underlag för skogslikviderna för huggning, hopsläpning och körning av ved och virke. Lagstiftningen bör ej heller avse sådan brännved, som lassvis utköres till konsumenter.

Liknande synpunkter ha framförts även i andra yttranden.

Virkesmätningrådet har vidare anmärkt att virke från egna skogar och avverkningsrätter ej borde vara underkastat auktoriserad mätning. Detta borde utsägas i själva lagtexten. Enligt lagutkastet skulle virke från en konsuments egna skogar eller avverkningsrätter, som transporteras mot en på ett eller annat sätt avtalad ersättning, kräva auktoriserad mätning.

I ett yttrande har beträffande den i lagutkastet upptagna föreskriften om skyldighet för virkesmätare att avgiva försäkran under edlig förpliktelse uttalats önskvärdheten av att ett tillägg gjordes av innehåll, att virkesmätare icke för obehörig finge yppa förhållanden, som avsåge virkesmätningen.

Virkesmättningsrådet har rörande mättningsinstruktionen anfört följande.

För brännved finnes numera en instruktion med kvalitetsbestämmelser, som gäller för hela landet, statens bränslekommissions instruktioner för brännved. För massaved och sågtimmer finnas däremot inga enhetliga regler. På grund av de starkt skiftande lokala förhållandena synes det dock ej lämpligt att fastställa enhetliga instruktioner och mättningsregler för sågtimmer och massaved omfattande hela landet. Dessa torde som hittills böra fastställas av virkesmättningsförening för dess verksamhetsområde samt i övriga delar av landet av respektive nämnder för så stora områden som möjligt. En särskild taxa torde icke på förhand kunna fastställas för mättningsarbete av ifrågavarande art. Förutom kostnaderna för virkesmätarens resor och hans arvode måste tillkomma kostnader för administration, kontroll, material m. m., vilka svårligen på förhand kunna beräknas. Mättningsföreningarnas kostnader debiteras sedan gammalt i efterskott enligt självkostnadsprincipen. Detta förfarande synes alltjämt som regel kunna tillämpas inom de områden, där föreningarna verka. Inom andra delar av landet, och kanske även i viss mån inom mättningsföreningarnas områden, synes sannolikt att den personal, som hittills varit anställd hos köpande företag, alltjämt får fortsätta sin verksamhet och avlönas enligt samma grunder som förut, endast med den förändringen att arbetet komme att ske enligt av myndighet fastställda instruktioner och under edlig förpliktelse. Mätningar på uppdrag av köpare, som ej disponera för auktorisation kompetent mättningspersonal, torde ej bli av större omfattning.

Beträffande besvärshöjningen mot virkesmättningsnämnds beslut har i flera yttranden framhållits önskvärdheten av att denna borttoges och virkesmättningsnämnden sålunda bleve slutinstans i mättningsärenden. *Virkesmättningsrådet* har härutinnan anfört.

Det finnes anledning antaga, att det hos en överinstans svårligen går att erhålla större sakkunskap eller bättre kännedom om förhållandena, än vad nämnd besitter. Därtill kommer att det för en sådan central instans måste medföra betydande svårigheter och stora kostnader att utan de lokala myndigheternas medverkan åvägabringa den utredning, som blir erforderlig för besvärens prövning. Anses det dock nödvändigt att skapa en instans över virkesmättningsnämnd, synes det enligt virkesmättningsrådets uppfattning lämpligast, om länsstyrelsen inom det län, där inmättningsplatsen är belägen, finge upptaga eventuella klagomål över virkesmättningsnämnds beslut till prövning och avgörande.

Sveriges skogsägareföreningars riksförbund har beträffande nu förevarande spörsmål yttrat.

En köpare är alltid angelägen att kunna transportera bort virket, så snart mätning är utförd. Med hänsyn härtill är en klagotid av 10 dagar att anse som maximum. Riksförbundet måste därför ställa sig mycket tveksamt inför bestämmelsen om att även virkesmättningsnämnds beslut må kunna överklagas, då detta kan tänkas medföra, att transporten fördröjes. Alltså skulle här erfordras den inskränkning, att talan mot nämndens beslut ej må föras rörande visst virkespartis kvantitet eller kvalitet. Mot andra beslut däremot må talan föras såsom i § 5 sägs.

Gällande lag om virkesmätning giver Kungl. Maj:t möjlighet att under vissa förutsättningar förordna, att mätning av visst industrivirke i norra och

*Departements-
chefen.*

mellersta Sverige må ombesörjas allenast av virkesmättningsnämnd. I lagen lämnas ingående bestämmelser rörande mättningsförfarandet. Såsom framgår av vad förut anförts har förordnande enligt lagen icke av Kungl. Maj:t meddelats. Mätningen har i stället ordnats genom frivillig överenskommelse mellan köpare och säljare. Mätningen verkställs genom virkesmättningsföreningar eller tunningsföreningar, vilka huvudsakligen äro virkesköparnas organ och bekostas av dessa men i vilka säljareintressena erhållit representation. Den lösning virkesmättningsfrågan sålunda fått i norra och mellersta Sverige torde i huvudsak tillfredsställa de i frågan intresserade parterna. Emellertid omfattar virkesmätningen icke alla slag av virke.

I södra Sverige äro förhållandena på ifrågavarande område ordnade på annat sätt. Här saknas sålunda den fasta mättningsorganisation som tunningsföreningarna i de norra och mellersta delarna av landet utgöra. Mätningen har icke kommit att ske efter enhetliga, av såväl säljare som köpare godtagna regler. Fråga har därför tidigare väckts om genomförande av en bättre ordning för virkesmätningen i södra Sverige. Även i dessa delar av landet eftersträvas emellertid i första hand att få till stånd överenskommelse mellan säljare och köpare om ordnande av mättningsförfarandet på frivillighetens väg.

Vad nu anförts giver närmast stöd åt den uppfattningen, som kommit till uttryck i vissa remissyttranden, att några sådana missförhållanden icke föreligga som i och för sig kunna anses påkalla ingripande i lagstiftningsväg för att skapa en bättre ordning på ifrågavarande område. Anledningen till att föreliggande lagstiftningsfråga nu aktualiserats och kräver en snabb lösning är emellertid i främsta rummet förhållanden, som sammanhånga med den rådande krisituationen. Från vissa krisorgan, främst bränslekommissionen och priskontrollnämnden, har sålunda framställts krav på genomförande av en lagstiftning som möjliggör att på ett snabbt och förhållandevis enkelt sätt få till stånd mätning av ved och timmer. De statliga ingripandena på vedmarknaden torde göra det nödvändigt, att under vissa förhållanden mätning av brännved kan komma till stånd på ett sådant sätt, att mätningen erhåller vitsord gentemot såväl säljare som köpare. Det torde nämligen kunna befaras att i det läge, då veden icke längre blir begärlig i den allmänna marknaden i samma utsträckning som nu, tvister komma att uppstå i fråga om kvantitet och kvalitet beträffande betydande partier levererad eller för leverans avsedd ved. Ur priskontrollsynpunkt torde vara önskvärt, att möjligheter till auktoriserad mätning förefinnas även beträffande annat virke än ved. Med hänsyn till det anförda finner jag mig böra förordna, att en lagstiftning kommer till stånd som möjliggör auktoriserad mätning över hela landet och beträffande även andra virkessortiment än dem som avses i nu gällande virkesmättningslag.

Vid utformningen av en lagstiftning i detta syfte synes närmast ligga till hands att utsträcka nu gällande bestämmelser i ämnet att avse även södra delarna av landet samt de virkessortiment beträffande vilka en auktoriserad mätning befinnes önskvärd men vilka icke innefattas under gällande bestäm-

melser. Såsom framgår av vad inledningsvis anförts skulle dock en dylik anordning medföra betydande svårigheter. Virkesmätningens bestämmelser äro allt för omständliga och invecklade för att lämpligen kunna komma till användning, då det gäller mätning av ved. Ett förfarande enligt dessa bestämmelser torde därjämte komma att ställa sig mycket dyrbart. Med hänsyn till de lokala förhållandena med ett stort antal köpare och säljare spridda över stora områden och utan någon fast organisation, motsvarande de som finnas i norra och mellersta delarna av landet, torde en utsträckning av virkesmätningens bestämmelser till södra Sverige icke lämpligen låta sig göra utan att förorsaka de intresserade parterna betungande kostnader och onödig omgång. En helt ny lagstiftning på ifrågavarande område torde därför bli nödvändig.

Såsom framgår av vad jag förut anført är den ifrågasatta lagstiftningen framför allt betingad av krissituationen och torde därför böra få karaktären av en beredskapslagstiftning. Med hänsyn härtill bör lagstiftningen utformas som en fullmaktslagstiftning i likhet med vad som skett i fråga om ett flertal lagar av ifrågavarande art. Det förslag, som Sveriges skogsägareföreningars riksförbund framfört att inskränka lagstiftningen till ett tvingande skiljemannaförfarande, då någondra av säljare eller köpare så påfordrar, synes mig icke ändamålsenligt. Ett sådant läge torde nämligen under vissa förhållanden kunna uppstå att mera vidsträckta bestämmelser kunna finnas behöfliga. Det nu framlagda lagutkastet har sålunda syns mig kunna läggas till grund för lagstiftning i ämnet. Jag förbiser härvid ingalunda, att stora svårigheter, såsom ock framhållits i ett flertal yttranden, kunna komma att uppstå vid begagnande av ifrågavarande fullmaktslag. Den utformning det inom jordbruksdepartementet upprättade lagförslaget erhållit torde möjliggöra begränsningar i förordnandet om virkesmätning i de olika hänseenden som i yttrandena ansetts önskvärda, för den händelse sådana skulle finnas av förhållandena påkallade.

Det i utredningsmannens lagutkast upptagna stadgandet, att förordnande om lagens tillämpning kan meddelas icke endast när mätningen skall ligga till grund för bestämmande av vederlag för virket utan även för fastställande av annan ersättning såsom kostnad för transport av virket, har i några yttranden föranlett erinringar. Det har gjorts gällande, att bestämmelsen vore alltför vidsträckt och kunde leda till en icke önskvärd tillämpning av lagstiftningen. Då ett förordnande om lagens tillämpning uppenbarligen måste föregås av en ingående prövning av alla på saken inverkan omständigheter samt det väl torde kunna tänkas, att ett behov att införa auktoriserad mätning kan visa sig även för andra fall än där mätningen skall ligga till grund för vederlag för virket, torde vara lämpligt att stadgandet bibehållas. I anslutning härtill har departementsförslagets 1 § erhållit den avfattning, att Kungl. Maj:t skall, då skäl därtill äro, äga förordna, att inom riket eller viss del därav mätning av ved eller annat virke må, där mätningen skall ligga till grund för bestämmande av vederlag för virket eller för fastställande av annan ersättning såsom kostnad för transport av virket, ombesörjas allenast

av virkesmätare som erhållit statlig auktorisation. Förordnande om lagens tillämpning bör såsom förut nämnts meddelas endast om starka skäl därtill föreligga. Att på sätt i vissa yttranden ifrågasatts inskränka lagens tillämpning till att avse allenast brännved och rundvirke synes icke ändamålsenligt. Emellertid torde närmast ifrågakomma att under lagen hänföra brännved och rundvirke.

De av utredningsmannen föreslagna bestämmelserna angående villkoren för erhållande av auktorisation, vilka icke rönt erinran i yttrandena, hava i huvudsak upptagits i departementsförslagets 2 §. Tillägg har dock gjorts därom att auktorisation när som helst kan återkallas. Den försäkran, som föreslagits skola avfordras mätare innan han verkställer mätning enligt lagen, har jag i anslutning till vad som förordats i ett yttrande ansett böra omfatta en erinran om mätarens tystnadsplikt. Det har syntts tillräckligt, att försäkran avgives skriftligen. Att virkesmätningssamfundning samt sammanslutning med liknande syfte skall kunna erhålla auktorisation synes lämpligt och i hög grad ägnat att underlätta lagstiftningens genomförande i norra och mellersta Sverige. Detta har även understrukits i ett flertal yttranden.

I vissa yttranden har framhållits, att synnerliga svårigheter komma att uppstå för att i södra Sverige, där virkesmätningssamfundningar icke äro verk samma, finna tillräckligt antal personer med de kvalifikationer som böra ställas på auktoriserade virkesmätare. Det torde emellertid kunna förutsättas att erforderlig personal kommer att, om så finnes nödvändigt, utbildas för ändamålet.

Närmare föreskrifter angående tillämpningen av lagen förutsättas skola meddelas i administrativ ordning. Stadgande härom har intagits i förslagets 9 §. Med hänsyn till den konstitutiva betydelsen av att skriftlig handling upprättas över vad som förekommit vid mätningssamfundning har bestämmelse om upprättande av sådan handling (mätbesked) ansetts böra intagas i själva lagen (3 §). Det har vidare ansetts, att i lagen bör uttryckligen nämnas, att i administrativ ordning skola utfärdas föreskrifter rörande förfarandet vid mätning (mätningssamfundningsinstruktion). Föreskrifter som i övrigt erfordras för mätningens utförande, såsom regler rörande mätningssamfundningsmetod och bedömning av virkets beskaffenhet, komma, i den mån de icke inflyta i mätningssamfundningsinstruktionen, att utfärdas jämlikt stadgandet i förslagets 9 §. Att i detta sammanhang närmare ingå på utformningen av dessa bestämmelser låter sig icke göra. Beträffande innehållet i desamma, vilket i stor utsträckning kan komma att bliva beroende av lokala förhållanden, torde ytterligare utredning och överbäggande böra äga rum sedan den ifrågavarande lagstiftningsfrågan slutligen prövats.

I vissa av remissyttrandena har anmärkts, att ett auktoriserat mätningssamfundningsförfarande skulle medföra avsevärt ökade kostnader för mätningen, i synnerhet i södra Sverige på grund av där rådande speciella förhållanden. Att vissa ökade kostnader kunna komma att bliva en följd av ett dylikt förfarande lär icke kunna undvikas. Vid utformningen av de närmare bestämmel-

serna rörande förfarandet bör eftersträvas, att detta göres så enkelt och praktiskt som möjligt i syfte att nedbringa kostnaderna. I anledning av uttalande i ett yttrande må framhållas, att anlitande av två mätare icke torde böra bli obligatoriskt för varje slag av mätning.

Kostnaderna för mätningsförrättning måste i varje fall såsom regel bäras av parterna. Förslaget utgår från att, därest de icke träffa överenskommelse om kostnadernas gäldande, av Kungl. Maj:t härutinnan meddelade föreskrifter skola lända till efterrättelse (3 § tredje stycket). Att i lagen närmare utforma bestämmelser i dessa hänseenden låter sig näppeligen göra med hänsyn till de mycket olika förhållanden, som kunna ifrågakomma på förevarande område.

Enligt förslaget 4 § skola inrättas virkesmätningsnämnder, vilka skola tillsättas av Kungl. Maj:t. Rörande dessas verksamhet skola föreskrifter utfärdas i administrativ ordning. I nämnderna torde böra ingå representanter för de skilda intressentgrupperna. Antalet ledamöter torde i anslutning till vad utredningsmannen anfört böra bestämmas till tre eller fem. Ordförande i nämnden bör besitta domarkompetens. Nämnderna skola dels utöva tillsyn över mätningsarbetets fullgörande, dels ock avgöra klagomål över virkesmätningsförrättningar.

Kostnaderna för virkesmätningsnämndernas verksamhet torde böra bäras av statsverket. Vid meddelande jämlikt 3 § tredje stycket i förslaget av föreskrifter rörande uppkommande kostnader torde dock böra övervägas, huruvida ej, i likhet med vad som i allmänhet gäller enligt virkesmätningsföreningarnas stadgar angående kostnader i anledning av att part påkallar kontrolltumnung, den klagande parten själv skall stå för kostnaderna, därest ej virkesmätningsnämndens avgörande innebär en ändring av mätningsförrättningen till den klagandes fördel med minst fem procent av virkespartiets kubikmassa eller värde. En föreskrift i denna riktning synes för övrigt erforderlig till undvikande av obefogade klagomål.

I 5 § av förslaget har, såsom förut nämnts, intagits bestämmelse angående klagan till virkesmätningsnämnd över mätningsförrättning. I anslutning till vad i ett flertal yttranden anförts synes mest ändamålsenligt, att klagan över virkesmätningsnämnds beslut icke må medgivas. Med hänsyn till den sammansättning nämnderna, enligt vad jag förut anfört, böra erhålla, torde några betänkligheter häremot knappast kunna resas.

De i departementsförslaget upptagna straffbestämmelserna, 6—8 §§, ansluta sig i huvudsak till utredningsmannens förslag. Sålunda har bland annat stadgats dagsböter eller fängelse för den som visar vårdslöshet eller försummelse vid utförande av mätning enligt lagen samt för den som förhindrar eller försvårar verkställande av mätning eller åsidosätter vad på honom ankommer till fullgörande av föreskrift som meddelats med stöd av lagen.

Den föreslagna lagen synes böra äga giltighet till och med den 30 juni 1944. Under den nya lagens giltighetstid skall lagen om virkesmätning icke äga tillämpning.

Därest ett auktoriserat mättningsförfarande med stöd av den nu förordade lagstiftningen skulle genomföras, kommer detta uppenbarligen att medföra vissa utgifter för statsverket. Kostnaderna för virkesmättningsnämnderna skola sålunda, enligt vad jag förut berört, i stort sett gäldas av statsmedel. Det torde även kunna komma i fråga att under vissa förhållanden mättningskostnaderna böra åvila statsverket. Jämväl andra kostnader, såsom utgifter för anordnande av kurser för virkesmätare m. m., torde böra bestri-
das av statsmedel. Huru stora statsverkets kostnader kunna bliva, låter sig uppenbarligen i nuvarande läge icke ens approximativt bedömas. Emellertid synas nu för ändamålet böra å riksstaten för nästa budgetår under nionde huvudtiteln äskas dels ett obetecknat anslag av 10,000 kronor till Kurser för virkesmätare m. m., dels ock ett förslagsanslag av 100,000 kronor till Kostnader för virkesmätning.

Med anledning av vad sålunda anförts hemställer föredraganden, att lagrådets utlåtande över förenämnda inom jordbruksdepartementet upprättade förslag till *lag angående auktoriserad mätning av ved och annat virke*, av den lydelse bilaga till detta protokoll¹ utvisar, måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:
Sune Wisén.

¹ Denna bilaga, vilken frånsett vissa mindre redaktionella jämkningar är likalydande med det vid propositionen fogade lagförslaget, har här utslutits.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 31 maj 1943.

N ä r v a r a n d e :

justitieråden ALSÉN,
LIND,
regeringsrådet EKLUND,
justitierådet ERICSSON.

Enligt lagrådet den 24 maj 1943 tillhandakommet utdrag av protokoll över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 21 maj 1943, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättat förslag till *lag angående auktoriserad mätning av ved och annat virke*.

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, föredrogs inför lagrådet av revisionssekreteraren Erik Hagbergh.

Lagrådet lämnade förslaget utan erinran.

Ur protokollet:

G. Lindencrona.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 4 juni 1943.

N ä r v a r a n d e:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, SKÖLD, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF.

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Pehrsson-Bramstorp, anmäler efter gemensam beredning med cheferna för finans- och folkhushållningsdepartementen samt t. f. chefen för justitiedepartementet, statsrådet Bergquist, lagrådets den 31 maj 1943 avgivna utlåtande över det den 21 maj 1943 till lagrådet remitterade förslaget till *lag angående auktoriserad mätning av ved och annat virke*.

Föredraganden anför:

Lagförslaget har av lagrådet lämnats utan erinran. Emellertid har i förslaget vissa redaktionella jämkningar vidtagits.

Såsom framgår av vad jag anført i samband med remissen av förslaget till lagrådet torde till bestridande av vissa utgifter, som föranledas av ett genomförande av ett auktoriserat mätningsförfarande med stöd av ifrågavarande lagförslag, böra å riksstaten för budgetåret 1943/44 å driftbudgeten under nionde huvudtiteln äskas dels ett obetecknat anslag av 10,000 kronor till Kurser för virkesmätare m. m., dels ock ett förslagsanslag av 100,000 kronor till Kostnader för virkesmätning.

Under åberopande av vad sålunda och i förenämnda statsrådsprotokoll för den 21 maj 1943 anförts hemställer jag

dels att omförmälda förslag till lag angående auktoriserad mätning av ved och annat virke måtte jämlikt § 87 regeringsformen genom proposition föreläggas riksdagen till antagande;

dels ock att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att å riksstaten för budgetåret 1943/44 å driftbudgeten under nionde huvudtiteln anvisa

ej mindre till *Kurser för virkesmätare m. m.* ett anslag av kronor 10,000;
än även till *Kostnader för virkesmätning* ett *förslagsanslag* av kronor 100,000.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Fritz af Petersens.
